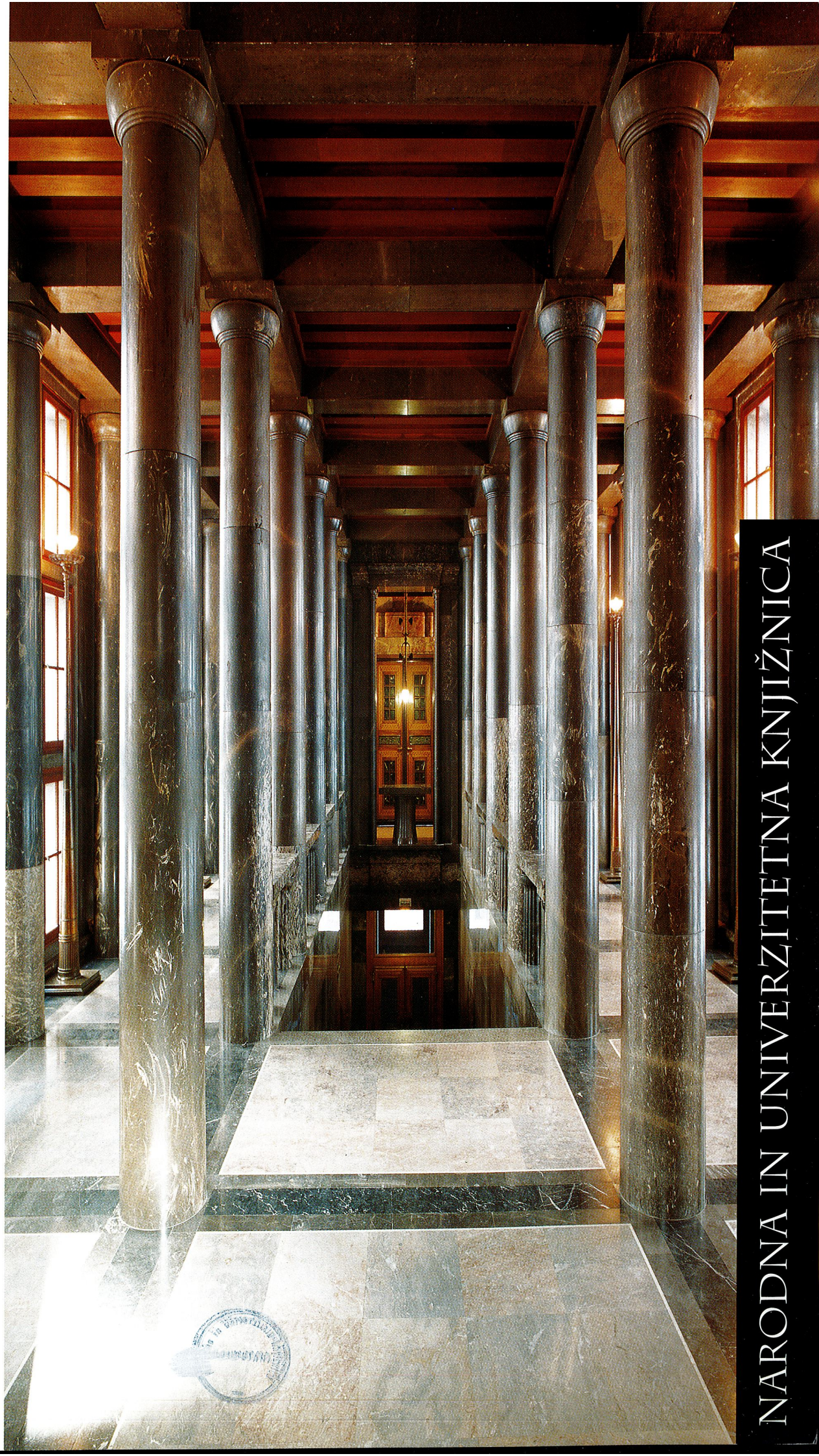

LJUBLJANA

KNJIŽNIČARŠKE NOVICE

12

NARODNA IN UNIVERZITETNA KNJIŽNICA

KNJIŽNIČARSKE NOVICE

december 2003

1774

Knjižničarske novice 13(2003)12
ISSN 0353-9237

Izdala in založila: *Narodna in univerzitetna knjižnica*
Turjaška 1
1000 Ljubljana
Telefon: (01) 2001 172, 2001 176, 2001 110
<http://www.nuk.uni-lj.si/>

Za knjižnico: *mag. Lenart Šetinc*
Odgovorna urednica: *Helena Drewry*
Uredniški odbor: *dr. Melita Ambrožič, dr. Silva Novljan, dr. Maja Žumer*

Naslovnico oblikoval: *Aleksij Kobal*
Fotografija na naslovnici: *Goran Bertok*
Tisk: Tiskarna Littera picta, d.o.o.

Naklada: 630 izvodov. Letno naročnino, naročila in odpovedi pošiljajte pisno na naslov uredništva. Prejetih tekstov ne lektoriramo in ne honoriramo. Razmnoževanje ni dovoljeno.

Naslov uredništva: NUK, Informacijski center za bibliotekarstvo, za "Knjižničarske novice", Turjaška 1, 1000 Ljubljana. Prispevke lahko pošiljate tudi na disketah ali po elektronski pošti: knjiznicarske-novice@nuk.uni-lj.si

NARODNA IN UNIVERZITETNA KNJIŽNICA
Turjaška 1
1000 Ljubljana

SPOŠTOVANI NAROČNIKI

Z januarjem 2004 bodo Knjižničarske novice izhajale samo v elektronski obliki. Do njih boste lahko dostopali s posebnim geslom.

Vljudno Vas prosimo, da nam do konca koledarskega leta odgovorite na spodnje vprašanje:

"Želite Knjižničarske novice prejemati v elektronski obliki?"

- da
- ne

Odgovore nam pošljite

- na naslov: *NUK, Informacijski center za bibliotekarstvo, za "Knjižničarske novice", Turjaška 1, 1000 Ljubljana*
- ali na elektronski naslov: *knjiznicarske-novice@nuk.uni-lj.si*

Lepo pozdravljeni,

Helena Drewry,
odgovorna urednica

MEDNARODNA SREČANJA

31. SREČANJE VODIJ NACIONALNIH AGENCIJ ZA ISBN

Milano, 6. - 7. november 2003

Letošnje srečanje vodij nacionalnih agencij za ISBN je potekalo v Milanu, v organizaciji Mednarodne agencije za ISBN iz Berlina in gostitelja Združenja italijanskih založnikov. Srečanje je potekalo po ustaljenem dnevnem redu, v izredno prijetnem in delovnem vzdušju.

Aktivnosti Mednarodne agencije za ISBN je predstavil dr. Hartmut Walravens, ki je poročal o tem, da se sistem ISBN počasi in vztrajno širi v Azijo in Afriko, medtem ko letna poročila posameznih agencij prikazujejo razširjenost in vpetost sistema v založništvo v državah, ki jih agencije pokrivajo. Glede na to, da so poročila pripravljena v naprej in objavljena na internetu, je srečanje priložnost za pojasnila in razlage posameznih novosti v posameznih državah.

Sledilo je poročilo predsednika delovne skupine za pripravo nove izdaje standarda ISO 2108, ki jo je imenoval TC46/SC9/WG4. Michael Healy je spregovoril predvsem o razlogih za revizijo standarda, o časovnem zaporedju posameznih akcij in glavnih priporočilih ter zaključkih. Končni osnutek mednarodnega standarda ISO 2108 bo pripravljen do konca decembra 2003. Ta osnutek je nato preveden v druge uradne jezike Mednarodne organizacije za standardizacijo, sledi 5 mesečno obdobje za glasovanje. Zadnje in dokončno verzijo standarda ISO 2108 pričakujemo torej konec leta 2004 ali najkasneje v začetku leta 2005.

Glavne spremembe v standardu ISO 2108 so:

- nova oznaka ISBN bo 13-mestna
- vse dosedanje oznake ISBN bodo imele novo predpono 978
- po izrabi predpone 978, bomo uporabili predpono 979
- po potrebi bodo pri EAN International na voljo nove predpone
- ISBN je tako v skladu z EAN.UCC 13-mestno črtno kodo
- začetek uporabe 1. januar 2007

Druge novosti pa so še:

- natančno določeni predmeti označevanja
- ISBN za elektronske publikacije v različnih verzijah
- ISBN za posamezne dele (poglavja), ki se samostojno tržijo in prodajajo
- priporočljivi metapodatki o publikaciji pri izdaji posamezne oznake ISBN
- dovoljeno zaračunavanje stroškov za dodeljevanje oznak
- nova mednarodna organizacija za ISBN: upravljajo, financirajo in vodijo jo članice, posamezne nacionalne agencije

Nadaljnji koraki so:

- dokončati končni osnutek standarda ISO 2108 in pričakati njegovo izdajo
- zaključiti postopke v zvezi z ustanovitvijo oz preoblikovanjem Mednarodne organizacije ISBN
- dokončati navodila za implementacijo novega standarda
- začeti priprave sedaj
- pripraviti odgovore na najpogostejša vprašanja v zvezi s sistemom ISBN
- vse te podatke in priporočila pripraviti javno dostopne.

Sledila je predstavitev o tem, kakšni so razlogi za osamosvojitve Mednarodne organizacije za ISBN izpod dosedanjega okrilja Pruske kulturne fundacije, kako bo le-ta potekala in kako bo potekalo njeno financiranje. Tej predstavitvi, ki jo je v imenu izvršilnega odbora predstavil Piero Atanasio iz Združenja italijanskih

založnikov, je sledila živahna razprava z dvema resolucijama:

- da se ustanovi nova, samostojna organizacija ISBN Registration Authority, kjer Pruska kulturna fondacija sodeluje kot zunanji član brez volilne pravice; da sedež le-te ostane v Berlinu;
- da se zadoži izvršilni odbor, da v sodelovanju z vsemi nacionalnimi agencijami do konca februarja prouči še druge možnosti za legalno ustanovitev take organizacije in pripravi ustrezne pravne akte.

Največ vprašanj je povzročil predlog za višino članarine, ki bo s samostojnostjo organizacije postala nujnost in sestavni del pogodbe, ki jo bodo na novo podpisale Mednarodna organizacija za ISBN in vse posamezne lokalne, nacionalne agencije.

Osnutek pogodbe je že pripravljen in podan v razpravo.

Izračun letne članarine je bil pripravljen zgolj informativno upoštevajoč najslabšo možno varianto. Izvršilni odbor smo zadožili, da v okviru aktov v zvezi s samostojnostjo organizacije pripravi tudi nekaj predlogov za izračunavanje stroškov ob dodeljevanju oznak. Sklenjeno je tudi, da na novo začnemo z letom 2005.

Ker smo gradivo za novo izdajo priločnika za uporabnike sistema ISBN že lahko pregledali prej in pripravili pripombe nanj, je delo potekalo zelo hitro in učinkovito. Seveda pa lahko pripombe delovni skupini posredujemo tudi še sedaj.

Brian Green (Editeur) je predstavil osnutek navodil za implementacijo ISBN-13. Predlagam, da počakamo končno verzijo navodil, ki bo objavljena na internetu, jo prevedemo v slovenščino in z dopisom pošljemo slovenskim založnikom. Istočasno pa se tudi sami v sodelovanju z IZUM-om pripravljamo na predvidene spremembe, saj se te spremembe pojavljajo ne le v knjigotrštvu, pač pa tudi v knjižnicah.

Spregovorili smo tudi o težavah pri izbiri identifikatorjev za elektronske publikacije, predvsem publikacij z dostopom na daljavo; še zlasti na tem področju manjka izkušenj manjšim agencijam, v državah, kjer ta medij še ni dovolj razvit in razširjen in pa tistim, kjer ta medij še ne sodi v obvezni izvod. Prepričani smo, da je oznaka ISBN še vedno ena izmed najbolj ustreznih oznak tudi za označevanje tovrstnih publikacij.

V nadaljevanju je Mednarodna agencija za ISBN iz Berlina predstavila rezultate dveh anket, ki so ju izvedli v poletnih mesecih. Rezultati so le polovični, verjetno zaradi neustrezno izbranega časa ankete. Podatki za Slovenijo so bili upoštevali le v eni izmed obeh anket, v drugi pa ne, čeprav so bili vsi odgovori poslani pravočasno in istočasno.

Prva anketa je spraševala o nacionalnih bibliografijah in nacionalnih publikacijah z naslovom Books in Print ali podobnim. Ker so razmere v posameznih državah zelo različne, smo menili, da bomo vsi prisotni ponovno preverili svoje odgovore, ali na novo odgovorili na vprašalnik, odgovore posredovali Mednarodni agenciji, ki jih bo objavila na internetu in tam, kjer Books in Print obstajajo v elektronski obliki, napravila nanje tudi povezave. Druga anketa je spraševala po načinu ažuriranja podatkov o založnikih v posameznih agencijah. Odgovori so se razlikovali glede na vrsto ustanove:

- o nacionalne knjižnice
 - stalna izmenjava podatkov z oddelkom za obvezni izvod
 - stalna izmenjava podatkov z oddelkom za nacionalno bibliografijo
 - pisni kontakt z založnikom
- o komercialne ustanove
 - pošiljanje vprašalnikov vsaj 1x letno
 - telefonski/osebni kontakti
 - preverjanje različnih adresarjev in registrov.

Kako se tega lotiti? Na podlagi odgovorov so pripravili naslednja priporočila:

- o v nacionalnih knjižnicah
 - pošiljanje vprašalnikov vsaj 1x letno
 - telefonski/osebni kontakti
 - opominjanje o pomembnosti točnih podatkov ob vsaki priložnosti
 - preverjanje po internetu
 - knjižni sejmi
- o v komercialnih ustanovah
 - knjižni sejmi
 - adresarji in registri
 - pisni kontakt z založnikom
 - pošiljanje podatkov v potrditev 3-4 x letno
 - omogočiti elektronsko komuniciranje
 - opominjanje o pomembnosti točnih podatkov ob vsaki priložnosti
 - preverjanje po internetu

Ker moramo vsako leto do konca februarja Mednarodni agenciji v Berlinu posredovati najnovjše podatke o svojih založnikih za pripravo PIID, je bilo predlagano, da vsaka agencija v sorazmerju s svojo velikostjo opravi letni pregled teh podatkov pred tem. Tiskana verzija PIID prinaša po novem le še založnike, ki sodelujejo v sistemu, medtem ko CD-ROM vključuje vse, aktivne in pasivne založnike, tiste z založniško predpono in tiste brez nje. Novost: publikacije PIID brezplačno ne prejema več agencije, ki ne posredujejo svojih podatkov.

Predstavniki 43 nacionalnih agencij od 163 v sistemu sodelujočih so srečanje zaključili še z ogledom Leonardo da Vincijeve Zadnje večerje.

Alenka Kanič,
NUK

7. EVROPSKA KONFERENCA O DIGITALNIH KNJIŽNICAH, ECDL 2003

Trondheim, Norveška,
17. - 22. avgust 2003

Letošnja konferenca ECDL (*European Conference on Research and Advanced Technology for Digital Libraries*) je ponovno opravičila svoj obstoj kot najpomembnejši evropski forum za izmenjavo informacij, teoretičnega in praktičnega znanja ter izkušenj na področju digitalne knjižnice in obravnavo njenih tehničnih, praktičnih in družbenih vidikov. Poseben poudarek konference je na obstoječih principih, metodah, sistemih in orodjih, ki prispevajo k izgradnji digitalne knjižnice in dostopnosti končnih uporabnikov do le-te.

Programski odbor konference je sestavljalo 70 strokovnjakov iz 26 držav. Od 161 poslanih prispevkov je bilo za predstavitve in objavo v zborniku izbranih le 47. Vsak referat so pregledali najmanj trije recenzenti, kar dodatno potrjuje kvaliteto vsebine konference in omenjenega zbornika (dosegljiv je v čitalniških prostorih Informacijskega centra za bibliotekarstvo - ICB). Letošnja konferenca je poudarila potrebo po interdisciplinarnem sodelovanju bibliotekarjev, dokumentalistov, semiologov, informacijskih strokovnjakov, arhivistov, inženirjev računalništva in drugih poklicev.

Konference se je udeležilo okoli 360 ljudi. Večina le-teh so strokovnjaki (knjižničarji in razvijalci aplikacij), ki so neposredno povezani s prakso izgradnje digitalne knjižnice. Iz Srednje in Vzhodne Evrope je bilo zelo malo udeležencev (petnajst). Veliko več je bilo Skandinavcev, ki so vodilni na področju razvoja digitalne knjižnice. Seveda so bili prisotni tudi udeleženci iz Japonske, Tajvana, Singapurja, Koreje, Nove

Zelandije, Avstralije, Saudijske Arabije in Južne Afrike.

Osrednji del konference je potekal od 18. - 20. avgusta. Dan pred tem (15. septembra) je bilo organiziranih **9 tečajev (tutorials)**, in sicer:

1. Vrednotenje uporabe digitalnih knjižnic;
2. Indeksiranje in poizvedovanje po avdio/video dokumentih v multimedijskih knjižnicah;
3. Informacijsko poizvedovanje po glasbenem gradivu z uporabo avdio in simboličnih predstav;
4. Tezavri in ontologije v digitalnih knjižnicah: njihova struktura in uporaba;
5. Tezavri in ontologije v digitalnih knjižnicah: dizajn, vrednotenje in razvoj;
6. Uvod v geo-referenčnost v digitalnih knjižnicah;
7. Kako zgraditi geoprostorsko digitalno knjižnico;
8. Večjezikovni informacijski dostop;
9. CIDOC konceptualni referenčni model - novi standardi za diseminacijo znanja;

Trinajst tematskih sklopov predavanj je potekalalo vzporedno v dveh dvoranah. Gledano zelo splošno, je bil po eni strani obravnavan dokumentacijsko-bibliotekarski vidik digitalne knjižnice, po drugi pa razvojno-aplikacijski vidik. V primerjavi z lanskoletno konferenco v Rimu je bilo opaziti precejšnji razvoj digitalne knjižnice. To kar je bilo takrat nedorečeno, je sedaj že v fazi implementacije.

Med konferenco je potekala razstava 36 posterjev in 16 predstavitev, ki so bile izbrane od 72 predloženih.

Vsak konferenčni dan se je začel z vabljenim predavanjem pomembnih avtoritet na področju digitalne knjižnice, in sicer:

18.8.2003:

- John Lervic, vodja informacijskih sistemov v *Fast Search & Transfer (FAST)*, (podjetje, ki je izdelalo

NEDLIB Harvester), je predstavil analizo različnih komponent tretje generacije internetnih brskalnikov. Medtem, ko so se prejšnje generacije osredotočale le na analizo nestrukturiranih besedil in poizvedb, sedanji sistemi že vključujejo sofisticirane lingvistične in strukturne analize, kot je na primer iskanje imenskih fraz, imena proizvodov, kratic, imena mest, zvrsti dokumentov in podobno. Te metode povečujejo relevantnost poizvedb in omogočajo večjo natančnost ter razlikovanje med različnimi tipi poizvedb z dodatno ortografsko, morfološko, sintaktično in semantično analizo.

19.8.2003

- Naslednjega dne je imel uvodno predavanje Clifford Lynch, Direktor CNI (*Coalition for Networked Information*). Uvedel je nov termin, ki je značilen za področje digitalne knjižnice, in sicer "*stewardship*" v digitalni dobi. Termin "*stewardship*" dobesedno pomeni "upravitelj" ali "oskrbnik", "nadzornik", ki ima nalogo, da skrbi za informacijsko in kulturno dediščino, spoštuje zgodovinska razmerja in ohranja kulturno dediščino za prihodnje generacije. Opredelil je tri nivoje "*stewardship-a*", in sicer: institucionalni ali organizacijski, nacionalni ali narodni ter individualni oz. osebni nivo. Glede institucionalnega nivoja, je Lynch poudaril potrebo po aktivnem podvajanju podatkov, ki bi bili distribuirani na različnih lokacijah in pod koordinacijo in kontrolo določene knjižnice. Na nacionalnem nivoju mora biti pomembnost potrebe po prezervaciji določena v smislu izmenjave, reprodukcije in restavriranja kulturnih zbirk izven narodnih meja. Nazadnje, pri osebni oz. individualni nivoju opozarja, da se s pomočjo sodobne tehnologije (digitalne kamere, video,

e-pošta in podobno) ustvarjajo privatne zbirke, ki zahtevajo posebno pozornost. Pričakujemo, da se bo izgubila meja med privatnim in javnim in da bomo v prihodnosti morali poskrbeti tudi za te privatne zbirke.

20.8.2003

- Karen Sparck Jones iz Univerze v Cambridgeu je tretjega dne v svojem uvodnem predavanju govorila o osnovah informacijskega poizvedovanja v sistemih digitalne knjižnice. Predstavila je razvoj na tem področju od 60-ih let naprej, od sistemov, ki so temeljili na analizi frekventnosti besed do sodobnih sofisticiranih tehnik procesiranja naravnega jezika. Njen poudarek je bil na teoretičnih modelih, ki so bili uporabljeni v procesih poizvedovanja in na eksperimentalnih dokazih na tem področju.

Po uvodnih predavanjih so izbrani avtorji predstavili svoje prispevke v okviru trinajst tematskih sklopov. V nadaljevanju podajam kratek pregled tem in vsebin:

1. **Uporaba, uporabniki in interakcije uporabnikov** je bil naslov tematskega sklopa, ki je bil posvečen analizi uporabnikov v digitalni knjižnici.

Uporabniki digitalne knjižnice se vse bolj razlikujejo od povprečnih uporabnikov interneta. Različni dostop in uporaba elektronskega gradiva privlači tudi nove skupine uporabnikov, kar ustvarja tudi potrebe po razvoju novih storitev. Zato je zelo pomembno spremljati uporabnike virtualnih zbirk pogosteje kot uporabnike fizičnih zbirk. Knjižnice imajo različne pristope k temu problemu. Najpogosteje so analize online anket, statistike dostopa do virov in pretoka podatkov in intervjuji (npr. projekt francoske nacionalke BibUsages). Uporabniki digitalne knjižnice zahtevajo dodatno izobraževanje in pomoči pri začetnih

in poznejših stopnjah informacijskega poizvedovanja ter pri vrednotenju informacijskih virov, kar je dokazala študija Oddelka za knjižničarstvo in informacijske vede na Filozofski fakulteti Univerze v Bratislavi.

Zanimiva je raziskava knjižnice Nacionalnega laboratorija Los Alamos, kjer so analizirali raziskovalne trende svojih uporabnikov na podlagi analize uporabe elektronskih virov v digitalni knjižnici. Primerjali so faktorje vpliva serijskih publikacij s področja klimatologije, ki so na seznamu *Institute for Scientific Information (ISI)*, s statistiko prevzemanja člankov v polnem besedilu iz lokalnih baz v obdobju 1998-2001. Ugotovili so neskladje med ISI faktorjem vpliva in frekvenco prevzemanja določenih serijskih publikacijah, kar kaže na spremembo raziskovalnih trendov uporabnikov njihove digitalne knjižnice.

V okviru Instituta za medicinske znanosti v *City University* v Londonu so razvili in testirali metodologijo za ugotavljanje vpliva informacij s področja medicine, ki so dostopne preko interneta, na ozaveščenost uporabnikov in na spremembo njihovega odnosa do določene medicinske problematike. Uporabnike so anketirali pred in po uporabi digitalne knjižnice. Rezultati raziskave naj bi se uporabili za izboljšanje kvalitete informacij, dosegljivih preko digitalne knjižnice.

2. **Uporaba metapodatkov.** V okviru tega sklopa so se predavatelji dotaknili različnih vidikov pri upravljanju z metapodatki. Predvsem so zanimivi različni poskusi avtomatizacije njihovega zajemanja oz. ustvarjanja s pomočjo informacijske tehnologije.

V Singapurju so razvili shemo metapodatkov za spletno aplikacijo GeogDL. To je digitalna knjižnica, ki vsebuje arhiv vseh vprašanj in odgovorov pri testih singapurskega nacionalnega izpita iz zemljepisa, z namenom, da bodočim študentom pomaga pri pripravi na izpite. Geografski viri so bili razdeljeni na vprašanja, odgovore in dodatne vire. Uporabljena je metapodatkovna shema Dublin Core. Predstavljen je tudi arhitekturni model aplikacije za vnos metapodatkov.

Šola za informacijske studije Univerze v Syracuse in *OCLC Online Computer Library Center* sta predstavila rezultate semantične in ontološke analize metapodatkovne sheme za področje izobraževanja. Ugotovili so, da obstoječi metapodatkovni standardi ne omogočajo natančno poizvedovanje po obstoječih virih, ker ne ponujajo informacije o zvrsti, ciljih ali kontekstu pripomočkov za učenje (*learning objects*) oz. o njihovih medsebojnih odnosih.

Ameriški sklad *Andrew W. Mellon Foundation* je leta 2001 z 1.5 mio USD sofinanciral sedem projektov, ki so imeli za cilj raziskati uporabo aplikacij za zajemanje metapodatkov s pomočjo protokola OAI-PMH (*Open Archives Protocol for Metadata Harvesting*). Na konferenci so bili predstavljeni rezultati raziskav štirih institucij, in sicer *University of Illinois at Urbana-Champaign*, *University of Michigan*, *Emory University* in *Southeastern Library Network*. Med glavnimi težavami pri sprejemanju novega protokola so navedli njegovo nedosledno uporabo, podvajanje metapodatkov ter neusklajenost z obstoječimi strukturami metapodatkov.

Razvoj semantičnih mrež vse bolj postaja del razvoja digitalnih knjižnic.

Faaborg je predstavil dve aplikaciji, ki omogočata "obvladovanje" semantičnih mrež: *Site Annotator* je namenjen avtorjem in omogoča enostavno dodajanje semantičnih metapodatkov virom na medmrežju. Poleg tega je *Web Task Pane*, ki spremeni Internet Explorer tako, da semantične metapodatke integrira z izkušnjami uporabnikov pri poizvedovanju, kar omogoča brskalniku, da si zapomne postopke uporabniškega iskanja in nudi natančnejšo semantično navigacijo po elektronskih virih na internetu. Vmesnik uporablja tudi možnost vizualizacije virov.

H. Suleman je predstavil aplikacijo MDEdit Perl module, ki jo je razvil z namenom ustvarjanja in popravljanja metapodatkov na spletnih uporabniških vmesnikih. Osnova aplikacije je *XML-Schema*.

- 3. Sistemi anotacij in priporočil.** Razvoj digitalne knjižnice ustvarja drugačno bralno kulturo in kvalitetnejše storitve pri uporabi digitalne knjižnice. Tak je primer anotacij. Anotacije bi lahko definirali kot sistem pojasnjevanja, razlaganja, bogatenja elektronskih virov z dodatnimi informacijami ali preusmerjanje le-teh na druge vire. Anotacije se ustvarjajo na dva načina: ročno, s pomočjo aplikacij, in avtomatsko. S pomočjo avtomatskih anotacij se elektronski dokument lahko avtomatsko reorganizira in prestrukturira po tematiki ali po določenih zahtevah uporabnikov. Anotacije so lahko kratki opisi različnih kontekstov ali tematik besedil oz. lahko avtomatsko dodajo hiperpovezave in preusmerjajo bralca na druge vire.

S tem v zvezi je M. Agosti iz Univerze v Padui (Oddelek za informacijski inženiring) predstavila raziskavo, ki so jo opravili med

skupino študentov prava, ki so s pomočjo aplikacije XLibris ustvarjali anotacije na elektronskih dokumentih v bazi OpenDILib. Raziskali so v kakšni meri vplivajo različni tipi anotacij in vsebina le-teh na kvaliteto objavljenih del in citatov v le-teh.

Zanimiv je tudi sistem priporočil, ki so ga razvili na Univerzi v Karlsruhe za ocenjevanje uporabljene literature preko njihovega OPAC. Sistem temelji na potrošniškem modelu trženja proizvodov. Uporabniki imajo na voljo nekaj ocen in gradivo lahko priporočajo ali odsvetujejo. Na podlagi statistične analize so dobili priporočila iz 23 sodelujočih knjižnic za pregledanih cca 1,060,096 dokumentov. Podatki so pomembni pri načrtovanju nabave gradiva.

4. Avtomatsko klasificiranje in indeksiranje.

Z večanjem števila elektronskih virov postaja kvaliteta procesa proizvodnje vse bolj pomembna in je odvisna od natančnosti klasifikatorjev in indeksov. Zadeva je veliko bolj problematična, ko so v igri dvo- ali tro-jezični viri. V tem sklopu so predstavljena različna orodja in rešitve.

H.A. Koster iz norveške univerze v Nijmegen-u je predstavil klasifikacijske tehnike, ki so jih razvili v okviru projekta PEKING, kakor tudi dosežene rezultate s klasifikacijo dokumentov v Mednarodni organizaciji za delo (ILO) s pomočjo aplikacije LCS. Njihova metodologija skuša razrešiti problem večjezične kategorizacije besedil z uporabo iste klasifikacijske sheme.

V FAO-vem Knjižnično-dokumentacijskem oddelku so raziskali avtomatizacijo predmetnega indeksiranja polnih besedil s pomočjo SVM (*support vector machines*). Za raziskavo so uporabili bazo FAO in

tezaver AGROVOC. Ugotovili so, da je SVM lahko uporabljen ne le pri večpredmetnem indeksiranju, ampak tudi pri indeksiranju besedil v različnih jezikih.

Na univerzi v Bariju, Italija, so v okviru evropskega projekta COLLATE razvili aplikacijo INTHWLWX (*Incremental THEory Learner from Examples*). Aplikacija je namenjena avtomatskem prepoznavanju hierarhijskih struktur in besedil arhivskega gradiva. Sistem lahko prepozna različne strukture dokumentov in avtomatski klasificira njihovo vsebino.

OAI-PMH je eksperimentalna iniciativa, ki naj bi rešila problem interoperabilnosti digitalnih knjižnic pri zajemanju metapodatkov. Dosedanje izkušnje so dokazale, da pri omenjenem protokolu še niso rešeni problemi, kot so pogostost napačnih metapodatkov, slaba kvaliteta le-teh ter njihova nedoslednost. Na oddelku za računalništvo in informacijske vede na Univerzi v Floridi so razvili integriran sistem digitalne knjižnice z OAI in s sposobnostjo samoorganiziranja. Sistem omogoča dva uporabniška servisa, in sicer: servis za proizvodnjo po različnih arhivih ter servis za interaktivno brskanje, organiziranje, raziskovanje in iskanje po zbirki zajetih metapodatkov. Obenem uvaja večplastni algoritem SOM (*Self-Organizing Map*) za izgradnjo predmetnih hierarhij, ki omogoča avtomatsko klasifikacijo zbirke metapodatkov.

5. Razvoj spletnih tehnologij.

Medtem ko je pred leti bila glavna skrb mnogih knjižnic omogočiti dostop svojim elektronskim zbirkam, kar so tudi nekatere uspešno uresničile, danes že predstavlja problem, kako združiti več zbirk in uporabnikom

omogočiti enostavni dostop do letih. Množice veljavnih standardov nikakor ne lajša to nalogo. V tem sklopu so bili predstavljeni različni sistemi za upravljanje z viri iz različnih zbirk in njihov dostop preko interneta. Značilnost teh sistemov je, da omogočajo zajemanje metapodatkov iz različnih in raznovrstnih elektronskih zbirk.

V ISTI-CNR, Pisa, Italija so se ukvarjali z razvojem sistema iskanja metapodatkov v XML datotekah s pomočjo indeksa invertiranih datotek. Ker XML kodira metapodatke skupaj z vsebino, iskanje ni tako enostavno kot pri elektronskih virih, kjer se metapodatki hranijo ločeno od digitalnega objekta.

Na Univerzi Tufts v ZDA so za svojo raziskavo uporabili sistem za upravljanje z dokumenti, Perseus, ki je pravzaprav relacijska baza namenjena ohranjanju podatkov iz SGML/XML dokumentov. Analizirali so učinkovitost strukturiranih poizvedb pri uporabi različnih ali nedefiniranih shem in pri sistemih, ki obenem vsebujejo polstrukturirane in grafično-strukturirane metapodatke. V sistem so dodali nove funkcije in vmesnike, ki omogočajo indeksiranje in neposredni priklic besedil.

Henrik Nottelmann iz Instituta za informatiko in interaktivnih sistemov Univerze v Duisburg-Essen (Nemčija) je predstavil rezultate raziskave, ki je imela za cilj integracijo različnih digitalnih knjižnic s pomočjo mapiranja (*mapping*) njihovih shem. Pri tem so s pomočjo tehnologije DAML+OIL in XSLT, v okviru projekta MIND, ustvarili sistem za upravljanje z multimedijskimi dokumenti, ki so ustvarjeni v različnih jezikih in ki uporabljajo različne komunikacijske protokole in modele dokumentov.

Na Univerzi Southampton, Velika Britanija, so razvili digitometrične storitve za digitalne arhive, ki uporabljajo protokol OAI-PMH. Aplikacija Celestial omogoča gradnjo portalov do različnih digitalnih zbirk s pomočjo kaširanja (*cashing*) njihovih vsebin. Citebase Search omogoča iskanje prispevkov, ki so bili shranjeni v odprtem dostopu v OAI komplementarnem arhivu. Deluje kot Google za bibliografije v člankih in citirano literaturo. Do sedaj je bilo pregledanih 250.000 člankov v polnem besedilu, od katerih je pridobljeno 6.000.000 referenc, od teh pa je medsebojno hiperpovezano 1.000.000 referenc s članki v polnem besedilu. Poleg tega je omogočena statistika citiranosti ter informacija o medsebojni vplivnosti avtorjev. Na osnovi Citebase Search so razvili takoimenovane Digitometrične storitve za OAI, ki omogoča vizualizacijo povezav med avtorji, člankov, prispevkov in medsebojnega citiranja.

6. Tematsko zajemanje (*topical crawling*) in tematski prehodi (*subject gateways*). V tem sklopu so bile predstavljene internetne aplikacije, ki omogočajo tematsko zajemanje in dostop do dokumentov na medmrežju.

Običajni roboti za zajemanje dokumentov na medmrežju (*crawlers*) so ločeni od brskalnikov. Na Univerzi iz Lowe, ZDA, so razvili sistem, v katerem robot in brskalnik delujeta v simbiozi. Robot zbira vire iz določenega področja in tako napaja iskalnik z novimi podatki, medtem ko pa brskalnik pomaga robotu, da lokalizira nove vire iz istega področja na internetu.

Problem pri splošnih internetnih brskalnikih in poslovnih portalih je ta, da omogočajo uporabniku dostop do zelo splošnih poslovnih informacij.

Roboti za tematsko zajemanje dokumentov na spletu (*topical crawlers*) pa so lahko specializirani za zbiranje zahtevnejših in novejših informacij. Na isti univerzi so raziskali možnost uporabe omenjenih robotov pri ustvarjanju manjših zbirk dokumentov, ki naj bi pomagale pri iskanju relevantnih poslovnih entitet. Ti podatki so lahko koristni, kadar organizacije iščejo podatke o tekmejih, partnerjih ali nabavi. Pri tem je opravljena komparativna analiza štirih različnih *crawler-jev*.

SoziNet je del novega nemškega nacionalnega informacijskega portala za področje družbenih ved, ki ga razvija nemška iniciativa Infoconnex. Omogoča dostop do brezplačnih virov na medmrežju s področja družbenih ved. Temelji na mreži institucij in znanstvenikov, ki skušajo določiti skupne metapodatkovne standarde.

VASCODA je nemški znanstveni portal za iskanje po distribuiranih zbirkah digitalnih virov. Razvili so ga znanstveniki v Gottingenski deželni knjižnici in Nacionalni knjižnici za znanost in tehnologijo v Hannoveru s pomočjo državnih sredstev. Vmesnik je podoben Googlovemu iskalniku.

7. Sistemi in arhitekture digitalne knjižnice.

Bile so predlagane različne rešitve in modeli pri gradnji digitalnih knjižnic.

Na Oddelku za računalništvo Virginia Tech v Blacksburgu, ZDA, so razvili aplikacijo, ki omogoča gradnjo digitalne knjižnice na osnovi uporabniških skupin in scenarijih uporabe.

Raziskovalci Oddelka za računalniški inženiring iz Tehnološke Univerze Chalmers v Goteborku v sodelovanju z Oddelkom za informacijsko tehnologijo iz Univerze v Lundu analizirajo sisteme, ki omogočajo

istočasno poizvedovanje po večjem številu arhivov s polnimi besedili. Pri posrednikih podatkovnih baz s polnimi besedili člankov so ugotovili, da cashiranje (*caching*) datotek po sprejetju zahteve uporabnika je dvakrat več zamudno, kot pa če bi sistem omogočal vnaprejšnjo pripravljenost s "*prefetching*". To pomeni, da bi sistem reagiral v trenutku, ko si uporabnik ogleda bibliografske podatke članka ali pozneje, pri prebiranju povzetka, ter jih prenesel v *cache* strežnika.

Nacionalni dokumentacijski center Nacionalnega grškega sklada za raziskave in Oddelek za arhivske in knjižnične vede lonske univerze, Grčija, sta razvila arhitekturni model za integracijo različnih digitalnih knjižnic s pomočjo protokola Z39.50. Zanimivost pri tem sistemu je rešitev za preprečevanje podvajanja gradiva.

8. Koncepti organizacije znanja

Na Univerzi v Kaliforniji, ZDA, so v okviru projekta ADEPT (*Alexandria Digital Earth Prototype*) razvili aplikacijo DLE (*Digital Learning Environment*), ki je integrirana z zbirkami in storitvami digitalne knjižnice ADL (*Alexandria Digital Library*). Sistem DLE je namenjen dodiplomskemu študiju in temelji na predpostavki, da natančno razumevanje znanstvenih fenomenov in metod je veliko lažje, kadar je učno gradivo eksplicitno organizirano, dostopno in predstavljeno v obliki skupin znanstvenih konceptov in njihovih medsebojnih povezav. DLE podpira storitve za ustvarjanje, iskanje in prikazovanje. Sestavljena je iz: 1) baz znanja (*knowledge bases*) tesno strukturiranih modelov znanstvenih konceptov; 2) zbirke informacijskih objektov iz digitalne knjižnice (zemljevidi, slike, premične slike in besedila), ki so organizirani in

dostopni s pomočjo konceptov baze znanja; in 3) zbirke gradiva za prikazovanje, kot so predavanja, laboratorijski materiali, ki so organizirani kot vodiči skozi koncepte baze znanja.

Na oddelku za računalništvo novozelandske Univerze v Waikato so primerjali poizvedovanje s pomočjo gesel in fraz, med katerimi je določena hierarhična struktura (nekakšni deskriptorji) s poizvedovanjem po polnem besedilu. Poizvedovanje s hierarhično določenimi gesli predstavlja kombiniran pristop med avtomatskim iskanjem po polnem besedilu in iskanjem po ročno predefiniranih gesel. Za raziskavo so uporabili digitalno zbirko FAO, ki je locirana na strežniku ene knjižnice v Novi Zelandiji. Njihova analiza je pokazala, da uporabniki veliko raje iščejo po polnem besedilu in težko sprejemajo novi vmesnik, ki ponuja več možnosti. Seveda, je tudi vzorec uporabnikov bil premajhen (12 uporabnikov), da bi lahko dobili relevantne podatke.

Na oddelku za računalništvo Virginia Tech in Univerze Villanova, ZDA, so izdelali orodje 5Sgraph za izdelavo digitalne knjižnice. Orodje je namenjeno osebam brez računalniškega predznanja in je zelo enostavno za uporabo. Model digitalne knjižnice, ki ga lahko tvorimo z aplikacijo 5Sgraph temelji na teoriji 5S (*Streams, Structures, Spaces, Scenarios, Societies*). Oblikovalec digitalne knjižnice mora določiti: 1) zvrst multimedijskega gradiva (*Streams*), ki bo sestavljalo zbirko (npr. besedila, zvočni posnetki, slike); 2) kako bodo informacije strukturirane (*Structures*) - (npr. XML in RDF); 3) različne logične in predstavne značilnosti ter operacije komponent digitalne knjižnice (*Space*) (npr. MathML, UIML, XSL..); 4) obnašanje digitalne

knjižnice (npr. razširjen UML, sekvenčni diagrami, XML serije...); ter 5) uporabniške skupine in medsebojne odnose.

9. Razvoj in upravljanje z digitalnimi zbirkami. Predstavljene so bile različne možnosti uporabe digitalnih zbirk in razvoj novih storitev.

Na Univerzi v Texasu A&M so razvili orodje, CollageMachine, ki temelji na natančnem iskanju in vizualizaciji virov na interentu. Informacije so slikovno dosegljive, uporabnik jih lahko preureja na monitorju in preko njihovih povezav dostopa do samih virov.

V Novi Zelandiji so prišli daleč pri arhiviranju digitalnih zbirk, kar je osnova za mnoge raziskave na tem področju. Najbolj znan je njihov sistem digitalne knjižnice, ki je nastal s sponzorstvom UNESCO-a, Greenstone in ki je za neprofitne organizacije tudi brezplačno dosegljiv v angleškem, francoskem in španskem jeziku. Na Univerzi v Waikato so razvili prevajalsko orodje, ki omogoča pooblaščenim osebam, da po potrebi prenavljajo vmesnik v enem od treh jezikov. Standardni kontrolni sistem, ki upravlja z vsemi spremembami aplikacije, avtomatsko ugotavlja in opozarja, kateri elementi v drugih dveh jezikih še niso bili spremenjeni.

V italijanskem Institutu za informacijsko znanost in tehnologijo Nacionalnega znanstvenega sveta v Pisi so razvili inovativno storitev za dinamično ustvarjanje virtualnih uporabniških vmesnikov digitalne knjižnice, ki temelji na vizualizaciji fizične knjižnice.

10. Koncepti organizacije znanja: sistemi za normativno kontrolo. Bile so predelane različne teme, ki sodijo v področje organizacije znanja: normativna kontrola, sistemi za

organizacijo in poizvedovanje po specifičnem gradivu, sistemi za časovno iskanje in implementacija modela FZBZ (Funkcionalne zahteve za bibliografske zapise).

V knjižnično-informacijski službi FAO v Rimu so pripravili normativno kontrolo imen in korporacij v njihovem knjižničnem katalogu. To je za njih zelo pomembno, ker imajo zelo bogato sodelovanje s podružnicami FAO ter z drugimi institucijami OZN.

Na Univerzi v Edinburghu so razvili aplikacijo geoXwalk, ki omogoča geografsko poizvedovanje po informacijskih virih. Aplikacija vsebuje podatkovno bazo, ki vsebuje vse prostorske koordinate in Geoparser - pol-avtomatski skener, ki lahko analizira dokumente, ki niso bili geografsko indeksirani, primerja jih s podatki v gazetterju in določi georeference. Projekt je v teku.

Na oddelku za računalništvo Univerze v Helsinkih so analizirali informacije, ki se nanašajo na časovne opredelitve v besedilih novic. Pri tem so s pomočjo matematičnih modelov razvili metodologijo za lingvistično distribucionalno analizo časovnih izrazov, ki so jo predstavili tudi nam.

Raziskava madžarske Akademije znanosti in norveške Univerze za znanost in tehnologijo je pokazala, da je implementacija modela FZBZ na bibliografsko bazo v MARC formatu možna. Za osnovo so uporabili obstoječi norveški bibliografski bazo BIBSYS.

11. Informacijsko poizvedovanje v različnih področjih aplikacij - v digitalnih knjižnicah poleg besedil vse večji pomen dobivajo tudi digitalni zvočni, slikovni ter multimedijски zapisi. Mnogi razmišljajo o tem, kako uporabnikom olajšati poizvedovanje in dostop do tega gradiva.

Na računalniškem oddelku Univerze Carnegie Mellon, ZDA, so izdelali prototip orodja za upravljanje z večjimi zbirkami zvočnih posnetkov, Musescape. To orodje omogoča ročno in avtomatsko organiziranje avdio datotek ter pregledovanje, iskanje in ustvarjanje anotacij v velikih zbirkah zvočnih posnetkov.

Na State University v Portlandu v sodelovanju z Oregon Health & Science University so z integracijo geografskega informacijskega sistema (GIS) za prostorsko procesiranje in sistema metapodatkov Metadata++, ki temelji na specializiranem tezavru, razvili digitalno knjižnico, ki podpira dokumente z zemljepinsimi vsebinami.

Ponovno je predstavljen že omenjeni projekt COLLATE, ki poteka na Univerzi v Bariju, tokrat pa arhitekturo arhivskega sistema ki uporabljajo za obdelavo arhivskega gradiva.

12. Trajno ohranjanje elektronskih virov. Predstavljeni so različni sistemi, pristopi in strategije za trajno ohranjanje elektronskih virov.

Hewlett-Packard in MIT že dve leti razvijajo Dspace, programska aplikacija tipa *open source* namenjena za gradnjo institucionalnih elektronskih arhivov. Sistem temelji na referenčnem modelu OAIS.

Michael Day iz UKOLN, Univerze v Bathu, je predstavil pomen arhiviranja spletnih strani, različne pristope po svetu in težave, s katerimi se v teh arhivih srečujejo.

Na Univerzi Queensland v Brisbane, Avstraliji se ukvarjajo s problematiko trajnega ohranjanja elektronskih virov, predvsem kompleksnih multimedijskih umetnin. Pri tem so

razvili orodja za vnos metapodatkov, ki so pomembni za trajno ohranjanje tega gradiva.

13. Indeksiranje in poizvedovanje posebnih dokumentov in zbirkah.

Predstavljene so bile različne tehnološke rešitve, kako uporabnikom omogočiti čim bolj učinkovit dostop do elektronskih virov, ki so pomembni za svoje znanstveno delo.

Ray R. Larson je predstavil sistem, ki so ga razvili na Kalifornijski univerzi za dostop do distribuiranih digitalnih knjižnic, ki temeljijo na protokolu Z39.50. Indeksi citiranja so zelo pomembno orodje za raziskovalno dejavnost, ker omogočajo merjenje vplivnosti določenih člankov v določeni znanstveni zbirki. Toda ti sistemi ne zagotavljajo relevantnosti citirane literature. Če je določen avtor večkrat citiran, ne pomeni, da je tudi njegovo delo bolj pomembno, kot druga, ki so manj citirana. Shannon Bradshaw iz Univerze v Iowi je predstavila novo tehniko indeksiranja, RDI (*Reference Directed Indexing*), ki skuša rešiti omenjeni problem. Z RDI se upošteva besedilo, ki predstavlja kontekst v katerem je določen avtor bil citiran. Če v tem kontekstu oz. besedilu so gesla iz relevantnega področja, potem je avtor pomemben za to določeno področje. Tako se tudi njegova referenca navezuje na druge podobne reference.

Na norveški univerzi za znanost in tehnologijo v Trondheimu so razvili aplikacijo, ki omogoča iskanje po različnih verzijah dokumentov, shranjenih v elektronskem arhivu. Orodje ITTX (*interval-based temporal text index*) indeksira vse različice enega dokumenta in omogoča poizvedovanje po celotnem besedilu elektronskih virov, kakor tudi po njegovih različicah, ki tvorijo enormno bazo.

V raziskavi računalniških oddelkov Univerze v Glasgowu in Univerze v Strathclyde sta bili uporabljene dve metodi za poizvedovanje po velikih zbirkah v digitalnih knjižnicah: *document clustering*, ki pomeni tvorjenje skupin medsebojno povezanih dokumentov in *text summarization* v smislu dostopa do informacij, preko vpogleda v povzetek ali vsebino dokumentov. Osnova njihovega pristopa je ustvarjanje seznama fraz na najvišjem nivoju (*TRS - top-ranking sentences*) za vsak dokument, ki je bil pridobljen s poizvedbo. TRS se tvorijo avtomatično s poizvedbo in so razvrščeni glede na njihov položaj v dokumentu, besed in števila iskalnih terminov, ki jih sestavljajo. Zbir najvišjih TRS lahko tvorijo povzetke dokumentov. Vsak TRS je povezan na originalni dokument ali na reprezentacijo originalnega dokumenta (naslov, povzetek, bibliografski opis...). Namen raziskave je uporabiti informacije, ki nastanejo pri uporabi informacijskih virov.

V okviru konference so bile organizirane tri panelne diskusije, ki so potekale v poznih popoldanskih urah, in sicer:

18.8.2003: Prihodnost akademskega publiciranja, kjer so bila podana različna mnenja glede klasičnega naročniškega modela, pri katerem bralec/knjižnica plačuje *post factum* za publikacijo članka in modela odprtega dostopa, kjer bralec/knjižnica vnaprej plača stroške publiciranja. Svoja mnenja sta predstavila David C. Prosser, Director SPARC Europe iz Velike Britanije in Micahel Mabe, pridružen direktor v Elsevier Science v Veliki Britaniji. Panel je vodil Leo M.F. Waaijers, iz *Wageningen University and Research Centre* na Nizozemskem, ki je s številkami dokazal dejanski dobiček tako elektronskih kot tradicionalnih založnikov, pri čemer avtorji imajo le to

zadovoljstvo, da so njihova dela dostopna javnosti. Iz finančnega vidika avtor svoj članek plača dvakrat: prvič, ko izdela članek, ga oblikuje, lektorira in v končni obliki ga preda založnikom; drugič pa ko plača naročnino oz. licenco za dostop do svojega članka. Bralci tudi morajo plačati visoke licence, da bi do tega članka prišli, kar je v nasprotju z interesi avtorjev, da čimveč ljudi ima dostopa do njihovih del.

19.8.2003: Ali je sodobna knjižnica digitalna ali pa je le knjižnica? Razpravo je vodil Stefan Gradman iz Virtuelle Campusbibliothek, Regionales Rechenzentrum der Universität Hamburg v Nemčiji. V panelni diskusiji so sodelovali Dieter Fellner, Braunschweig University, Nemčija, Jela Steinerova, Univerza v Bratislavi, Slovaška, Vittore Casarosa, CNR Pisa/DELOS Italija, Daniel E. Atkins, Univerza iz Michigana, ZDA. Kakšen je metaforični pomen "digitalne knjižnice" in ali je potreben v času, ko je "digitalno" običajen rezultat evolucije in razvoja knjižnice. Ali se bo termin v prihodnosti tudi spreminjal, ali pa bo ostala le knjižnica z vsemi svojimi starimi in novimi značilnostmi. Slišali smo različna mnenja panelnih predstavnikov in publike.

20.8.2003: Digitalno ohranjanje: ali so metapodatki res odločilni? Panelno razpravo je vodil Seamus Ross, Humanities Computing and Information Management na Univerzi v Glasgou. Sodelovali so Michael Day, UKOLN, Steve Knight, Digital Library Transition Co-ordinator, National Library of New Zealand, New Zealand in Catherine Woen, izvršna direktorica Performing Arts Data Service (PADS) iz Glasgova. Sodelujoči so poudarili pomembnost metapodatkov za ohranjanje digitalnih objektov. Ti so pomembni za iskanje in poizvedovanje po elektronskih virov, za izmenjavo podatkov med različnimi sistemi in za njihovo dolgoročno ohranjanje. Problem je, kako izbrati pravo metodo zajemanja in ohranjanja

metapodatkov, ki ne bi zahtevala visoke stroške. Ali nam lahko standardi pomagajo pri pogostih spremembah informacijske tehnologije.

Takoj po konferenci so potekale štiri enodnevne in ena dvodnevna **delavnica**, in sicer:

1. Evalvacija digitalne knjižnice - meritve, testna okolja in procesi
2. Mreža sistemov/sotritev organizacije znanja (*NKOS - Networked knowledge organization systems/services*): vprašanje standardizacije;
3. Digitalne knjižnice v zdravstvu;
4. Spletni arhivi;
5. Delavnica CLEF 2003 - (*Cross-language Evaluation Forum*)

21. avgusta sem se udeležila **celodnevne delavnice** (od 9.-18. ure) **o spletnih arhivih**. To je tretja tovrstna delavnica, ki zaradi aktualne problematike mnogih knjižnic, vzbuja vse večjo pozornost tako med bibliotekarji, kot med informatiki. Lansko leto so odločili, da bo postala stalnica konferenc ECDL. Glavni pobudnik in organizator je bila Catherine Lupovici iz francoske nacionalke. Letos je ni bilo in je vajeti organizacije prevzel njen sodelavec v francoski nacionalki, Julienne Massanes.

Delavnica se je osredotočila na tri različne teme, in sicer:

1. **Oblikovanje in uporaba trajnih identifikatorjev (*persistent identifier*)**, Trije prispevki so govorili o različnih izkušnjah pri uporabi stalnih identifikatorjev:

Towards electronic persistence using ARK identifiers / John A. Kunze
John A. Kunze iz California Digital Library je predstavil identifikator ARK (*Archival Resource Key*), ki so ga razvili za lokalizacijo elektronskih virov na spletu. Po mnenju Johna Kunzea, URL-ji ne zagotavljajo dostopnost do elektronskega vira, ker so odvisni od delovanja strežnikov. Drugi identifikatorji

so skušali rešiti ta problem s preusmerjanjem (URN, DOI, PURL). Vendar Kunze trdi, da preusmerjanje je storitev, ki jih določene organizacije ponujajo in pri tem nimamo zagotovila o obstojnosti dostopa do elektronskih virov. To nalogo lahko opravljajo že obstoječe mednarodne standardne številke, kot so ISBN, ISSN ali ISMN. Naloga trajnih aktivnih identifikatorjev naj bi bila ta, da nas pripeljejo do digitalnih objektov, do njihovih metapodatkov, da vsak digitalni objekt ima svojega identifikatorja in da nam zagotovijo, da bomo tudi v prihodnosti imeli dostop do tega vira. To je tudi naloga ARK-a, ki vsebuje aktivnega URL-ja, ki je neodvisen od informacijskega posrednika. Vsak ARK je sestavljen iz a) naslova strežnika, b) etikete ARK, c) številka institucije, ki dodeljuje ime digitalnemu objektu ter d) številke ali imena digitalnega objekta. Primer:

<http://ark.cdlib.org/ark:/13030/ft4w10060w>.

Naslov strežnika (a) je lahko spremenljiv in pri identifikatorju ni relevanten. Od etikete b) dalje je podatek nespremenjen. Primer:

<http://foobar.zaf.org/ark:/12025/654xz321>

<http://sneezy.dopey.com/ark:/12025/654xz321>

Kar je pri tem pomembno je to, da organizacijam ni treba skrbeti za preusmerjanje dokumentov na druge URL-je, ker z ARK-om je to samodejno. Več informacij lahko dobite na naslovu: <http://ark.cdlib.org>

Identifikation of network accessible documents: problem areas and suggested solutions / Carol van Nuys, Ketil Albertsen

Carol van Nuys in Ketil Albertsen iz norveške nacionalne knjižnice sta nam predstavila projekt PARADIGMA (*Preservation, Arrangement & Retrieval of Assorted DIGital Materials*), v okviru katerega raziskujejo postopke za izbiro,

registracijo in dolgoročno ohranjanje digitalnih objektov.

Ketil Albertsen je predstavil raziskavo na področju identifikatorjev digitalnih objektov. Svojo raziskavo je temeljil na modelu FZBZ (*Funkcionalne zahteve za bibliografske zapise*) ki določa štiri entitete: delo, izrazna oblika, pojavnost oblika in enota. Po njegovem mnenju, navadni identifikatorji lahko določajo le eno od navedenih entitet. Poseben problem predstavljajo dinamični dokumenti, čigar identifikatorji ne ponujajo nobenih informacij o tehničnih pogojih delovanja in o njihovi vsebini. Predstavil je probleme identifikatorjev pri vsaki entiteti v modelu FZBZ in predlagal, naj bi digitalne objekte identificirali na višjem nivoju, in sicer v okviru "dela" in "izrazne oblike". Ta rešitev nikakor ne izključuje že obstoječe identifikatorje (URN, DOI...). Naj omenim še to, da norveška knjižnica za identifikatorja trenutno uporablja URN in številko nacionalne bibliografije (ŠNB) (URN:ŠNB).

Archiving workflow between a local repository and the National Archive experiences from the DiVA project / Eva Muller, Uwe Klosa, Peter Hansson, Stefan Andersson.

Eva Muller iz *Electronic Publishing Centre* Univerzitetne knjižnice v Uppsali (Švedska) je opisala implementacijo identifikatorja URN:ŠNB pri digitalnih objektih v njihovem arhivu DiVA (Digitalni arhiv znanstvenih publikacij - *Digitala vetenskapliga arkivet*). Sistem uporabljajo poleg Univerze v Uppsali tudi tri druge švedske univerze iz Stockholma, Umea in Orebro. Kmalu pa se jim bo priključila še Univerza iz Arhusa na Danskem. Millerjeva je predstavila sistem digitalnega arhiva in njihovo sodelovanje z nacionalno knjižnico pri depozitu elektronskih publikacijah. Identifikator URN:ŠNB se določa lokalno tako, da vsaka sodelujoča univerza ima svoje sub-domene (npr. URN:ŠNB:se:uu:diva za Univerzo v Uppsali). DiVA uporablja identifikator za

vsako publikacijo, ne glede na format. To je pomembno, ker potem lahko pri bibliografskih izpisih zajamemo vse oblike tega dela, med katerimi uporabnik lahko izbira.

Identifikator je del arhivskega paketa, ki DiVA pripravi za prenos v nacionalno knjižnico. Paket, poleg digitalnega objekta, vsebuje tudi metapodatke o vsebini in formatu dokumenta v XML, ki so ga sami razvili (DiVA Document Format), ter shemo XML.

2. V okviru **orodij za zajemanje elektronskih virov na spletu** sta bila predstavljena dva prispevka:

Nordic Web Archive / Dorsteinn Hallgrímsson in Sverre Bang

Predstavljeni so najnovejši rezultati projekta *Nordic Web Archive* (NWA), v katerem sodelujejo nacionalne knjižnice Danske, Finske, Islandije, Norveške in Švedske. Namen projekta je razvoj orodja *NWA toolset* za brskanje po spletnem arhivu ter vzpostavitev interoperabilnosti med sodelujočimi knjižnicami. Sistem omogoča izvažanje vsebine arhiva v skupni format, ki se s pomočjo brskalnika indeksira tako, da je omogočeno iskanje po metapodatkih in po polnem besedilu dokumentov. Omenjeno orodje razvija komercialno podjetje FAST (podjetje, ki je pred tem sodelovalo pri izdelavi robota za zajemanje spleta *NEDLIB Harvester*). Sodelujoči partnerji pričakujejo, da bodo čez nekaj let to orodje lahko zamenjali z *open-source* alternativo.

The PARADIGMA web harvesting environment / Ketil Albertsen

Ketil Albertsen je predstavil model arhivskega sistema, ki naj bi ga razvili za zajemanje, obdelavo, ohranjanje in dostop do elektronskih virov na internetu.

3. V okviru **predstavitev izkušenj različnih nacionalnih knjižnic** so bili predstavljeni rezultati prvih zajemanj portugalskega spleta, tematsko

zajemanje spleta v Kongresni knjižnici (projekt Minerva) ter v okviru projekta *Political Communications Web Archiving*, ki ga koordinira *Center for Research Libraries* v ZDA. Jennifer Gross nam je predstavila Digitalno knjižnico za kitajske studije (DACHS), ki jo ustvarja z dobrovoljnimi delom raziskovalcev iz celega sveta, ki sodelujejo pri zajemanju pomemnih virov na medmrežju. Petr Žabička iz Moravske knjižnice v Brnu je predstavil začetke njihovega spletnega arhiva, ki so ga zgradili s pomočjo orodja *NEDLIB Harvester-ja*. Na pobudo, da bi podjetje FAST v sodelovanju s finsko nacionalno nadaljevala razvoj orodja, so predstavniki obeh organizacij odkrito povedali, da niso več zainteresirani. Namreč, v okviru projekta NWA bodo izdelali povsem nov robot, ki bo temeljil na izkušnjah starega *NEDLIB Harvester-ja*.

V tem sklopu sem tudi jaz predstavila naše delo na projektih razvoja elektronskega arhiva spletnih dokumentov v NUK-u.

Moja udeležba na konferenci je bila sofinancirana s strani Ministrstva za kulturo, Ministrstva za šolstvo znanost in šport ter Ministrstva za informacijsko družbo v okviru projekta Metodologija zbiranja in arhiviranja slovenskih elektronskih publikacij na medmrežju.

Alenka Kavčič-Čolić,
NUK

LECTURA 200

V času od 28. oktobra do 1. novembra 2003 sem bila v Havani na konferenci IBBY latinskoameriških držav. Konferenca je bila posvečena 50 – letnici Mednarodne zveze za mladinsko književnost (praznovali smo jo že s kongresom IBBY v Baslu, v septembru

2003), 150 – letnici rojstva Joséja Martíja in 115 – letnici izida njegovega temeljnega dela *La Edad de Oro*. Potekala je pod geslom »Delamo za otroke, kajti otroci znajo ljubiti in so upanje sveta«, ki jo je v omenjenem delu zapisal José Martí, kubanski pesnik, pisatelj in revolucionar. Omenjeno delo je prvo in še danes temeljno kubansko delo s področja pedagogike, ki opozarja na pomen celostne vzgoje v razvoju otroka in med drugim tudi na pomen branja mladinske književnosti v času odraščanja.

Posebej za latinskoameriške države so konferenco organizirali zato, ker imajo pri promociji branja mladinske književnosti te države v razvoju drugačne probleme kot v razvitejših državah Evrope in Severne Amerike. Zbralo se nas je okrog 250 udeležencev iz 29 držav; od tega nas je bilo le kakšnih 20-30 iz nekaterih evropskih držav. V dopoldanskem času smo poslušali plenarne referente; med njimi je bila tudi Ana Maria Machado, brazilska pisateljica, dobitnica Andersenove nagrade, ki je v referatu z naslovom *Brati je rasti* poudarila, da branje omogoča moč, zato je pomembna demokratična pravica do znanja in knjig. V popoldanskem času pa so potekali seminarji in okrogle mize; nekateri so imeli osrednje teme s svetovnih kongresov IBBY v preteklih letih. Na njih smo predstavljali svoje strokovne dosežke in praktične izkušnje. Na enem teh seminarjev sem predstavila svoj referat o bralni vzgoji otrok in staršev v knjižnici. V sklopu konference je potekalo tudi srečanje z avtorji mladinske književnosti, predvsem iz latinskoameriških držav, in predstavitev založb s produkcijo mladinskih knjig. Poleg tega so nam pripravili še nekaj kulturnih in družabnih dogodkov: med drugim smo obiskali tudi Nacionalno knjižnico José Martí in več osnovnih šol v Havani.

Nekaj vrtcev, osnovnih šol in splošnih knjižnic sem obiskala tudi med zasebnim ogledovanjem Havane in

drugih mest na Kubi. Praviloma se te ustanove nahajajo v stavbah z lepo kolonialno arhitekturo, vendar so ponavadi vidne posledice tropskega podnebja in pomanjkanja denarja za obnovo. Oblike dela v šoli so zelo podobne delu v razvitejšem svetu in tudi pri nas: celostni pristop v nižjih razredih in učenje za (samostojno) učenje v višjih razredih. Ogledala sem si bibliopedagoško uro v 3. razredu v šolski knjižnici, kjer so učenci ob temi »kaj je knjiga« urili vse štiri sporazumevalne zmožnosti, uporabljali različno bralno gradivo in si pomagali tako z lutkami kot z računalnikom, vmes pa so še zapeli in zaplesali ter nam za konec narisali risbice. Prav tako sem v mladinskih oddelkih javnih knjižnic opazila otroške pisne in likovne izdelke, saj pripravljajo različne delavnice za otroke in starše, pravljичne ure in nekaj takega kot je pri nas »uganka meseca« in »dogodek tedna/meseca«. Opazila sem prizadevanja za spodbujanje družinskega branja, program za spodbujanje branja med mladostniki in program različnih prireditev za odrasle (literarno-glasbeni večeri, debatna srečanja, predstavitve novosti ipd.). Gradivo v knjižnicah je urejeno po UDK sistemu, izposoja pa v večini še ni avtomatizirana. Javnih dostopov do interneta v knjižnicah še ni. Zelo prijetno me je presenetilo, da imajo vse knjižnice takoj v pritličju poseben oddelek za slepe in slabovidne (z gradivom v Braillovi pisavi in z računalniki). Javne knjižnice financira država, posamezne projekte pa tudi mednarodni fond. Članarine v javnih knjižnicah ni, pa vendar ni v njih včlanjeno veliko prebivalstva; točnega podatka ni bilo mogoče dobiti, v mestih menda večji delež, na podeželju pa manjši delež prebivalstva; menda jih moti, ker morajo v knjižnici povedati svoje osebne podatke. Predvsem na podeželju ljudje veliko raje hodijo v t. i. ljudske knjižnice, ki so jih ljudje organizirali sami, tudi sami prispevali svoje zasebne knjige. Te knjižnice niso strokovno urejene (ni bilo videti, da bi

bile sploh kako urejene!), bralci prihajajo in odhajajo in si nekako na zaupanje izposojajo knjige.

Kuba je v svojem boljšem obdobju socializma zelo spodbujala opismenjevanje tudi med prebivalstvom, ki ni bilo več šoloobvezno, in tako imajo danes zelo visoko stopnjo pismenosti (97 %), razvijali so šolstvo in učečo družbo pod geslom »uči se ali poučuj« (menda imajo največje število učiteljev na prebivalstvo na svetu), izdajali so knjige v velikih nakladah in jih zelo poceni razdeljevali med bralce, imeli so veliko časopisov in revij ... V tem času so se pospešeno razvijale tako javne (državne) kot ljudske knjižnice. Omogočali so branje tudi tistim, ki si niso mogli vzeti veliko časa za branje; v tovarnah cigar na primer imajo še danes glasno branje: eden od delavcev po urniku vsak dan bere pol ure drugim, ki medtem zavijajo cigare ...

Danes so povsod – v vrtcih, šolah in knjižnicah – vidne posledice »posebno težkega obdobja« (v katerem je Kuba vse od razpada Sovjetske zveze, s katero je bila močno povezana). V knjižni produkciji se je zelo znižalo število novih knjig in njihova naklada. V knjižnicah skorajda ni videti novosti; le-te so broširane izdaje in v cenejšem dvobarvnem tisku. Zaradi pomanjkanja papirja je zelo malo dnevnih časopisov in revij. Kioskov v našem pomenu ni videti ... Obiskala sem vrtec, kjer nisem opazila niti ene otroške knjige; na mojo prošnjo, da mi pokažejo knjižnico oz. knjižni kotiček, so mi pokazali le dve knjigi (ena je bila skromna slikanica o Joséju Martíju, druga pa njegovo temeljno delo *La Edad de Oro* ...), vstopila sem v osnovno šolo v dolini sladkornega trsa, kjer ni bilo ničesar, le streha nad vrsto klopi na betonskih tleh.

Tropsko podnebje z bogatim rastlinstvom in živalstvom ustvarja na Kubi raj, ki pa njenemu prebivalstvu v političnem in gospodarskem pogledu to vsekakor (še) ni! Kubanci so kljub težkim življenjskim razmeram nasmejani in prijazni, polni optimizma. Po vsej Kubi

sem srečevala radovedne in prisrčne otroke (so v različnih šolskih uniformah in turiste prosijo za kemične svinčnike!) ... *Otroci res znajo ljubiti in so upanje sveta.*

Tilka Jamnik,
Knjižnica Otona Župančiča

IZOBRAŽEVANJE

E-IZOBRAŽEVANJE DOŽIVETI IN IZPELJATI

Delavnica z Gilly Salomon
Maribor, 3. november 2003

Delavnico in konferenco, ki je sledila 4.11. je organizirala Doba, zasebni ponudnik izobraževalnih programov in programov usposabljanja za mladino in odrasle iz Maribora. Na delavnici je bilo prisotnih več kot trideset udeležencev, na konferenci pa kar 81 udeležencev iz slovenskih organizacij, ki se z e-izobraževanjem že ukvarjajo ali pa se bodo v prihodnje.

Gilly Salomon prihaja iz Velike Britanije in je ena od vidnejših strokovnjakinj za e-izobraževanje v evropskem merilu. Na tem področju dela že več kot desetletje, je avtorica nekaj knjig, člankov in prispevkov na konferencah. Prav tako je tudi redna gostja na največji evropski konferenci o izobraževanju na daljavo oziroma e-izobraževanju Online Educa, ki je vsako leto v Berlinu. Več podrobnosti o njenem delu najdemo na naslovu: <http://www.atimod.com/presentations/>. Poleg tega je Gilly Salomon »izumila« tudi nekaj besed na področju e-izobraževanja, ki jih bomo zaman iskali v angleškem slovarju, kot sta na primer: »e-tivities« in »e-moderating«.

»E-tivities« imenuje vse aktivnosti, povezane z online izobraževanjem; obsegajo motiviranje udeležencev, sodelovanje med udeleženci in moderatorjem, interakcijo med udeleženci, zasnovo in moderiranje online izobraževanja (e-moderiranje).

Na delavnici je Gilly Salomon večkrat poudarila, da mora vsak e-moderator najprej sam sodelovati na e-izobraževanju kot učenec, šele potem ga bo lahko pripravil in vodil. Od tod tudi naslov delavnice oziroma konference - e-zobraževanje doživeti in izpeljati.

E - moderator naj bi delal s skupino z največ 15 udeleženci. Njegova najpomembnejša naloga je, da jih motivira. Gilly Salomon je opozorila tudi na glavne elemente, ki jih je potrebno upoštevati pri pripravi e-izobraževanja: naslov mora biti zanimiv, da pritegne udeležence; vsebino je potrebno razdeliti na več manjših enot (modulov), udeležence je treba vzpodbujati k sodelovanju, pošiljanju nalog, odgovorov, pomembna je interakcija med njimi – diskusija, izmenjava mnenj, izkušenj. Treba je tudi določiti roke, do katerih morajo napraviti oziroma poslati naloge, sporočila. Navodila za sodelovanje morajo biti čimbolj jasna in kratka.

Ob zaključku izobraževanja mora e-moderator poslati udeležencem povratne informacije o njihovi uspešnosti (na primer o pravilnosti poslanih odgovorov), zelo pomembno je tudi, da povzame glavne ideje razprav oziroma sporočil, ki so jih v času izobraževanja pošiljali udeleženci in jih strne v neke vrste zaključno sporočilo.

Po mnenju Gilly Salomon je e-izobraževanje sestavljeno iz 5 faz, vse so neobhodno potrebne, tako kot »zidarski oder pri gradnji hiše«:

1. dostop do e-izobraževanja in motivacija: udeleženec dobi navodila, kako lahko dostopa do spletnih strani, privaja se na tehnično in vsebinsko plat e-izobraževanja, moderator ga motivira, vzpodbuja in podpira,

2. online socializacija: ne glede na to, kako dolgo bo trajalo izobraževanje (lahko nekaj tednov, mesecev ali let), se morajo udeleženci spoznati med seboj, vsak mora ustvariti svojo »online identiteto«, pomembno vlogo ima pisanje in prejemanje sporočil, začetne razlike med udeleženci se zmanjšujejo,

3. dajanje in sprejemanje informacij: udeleženci si izmenjujejo informacije, povezane z vsebino izobraževanja, sodelujejo med seboj in z moderatorjem, krepijo se stiki med udeleženci,

4. kreiranje novega znanja,

5. razvoj na osnovi pridobljenega in kreiranega znanja.

Gilly Salomon je povedala tudi, da je glede učinkovitosti e-izobraževanja strokovna javnost razdeljena na dva dela. Nekateri trdijo, da ni bistvene razlike med rezultati e-izobraževanja in izobraževanja v tradicionalni obliki. Ta »struja« ima posebne spletne strani, na katerih so dostopne številne študije, s katerimi dokazujejo svoje trditve.

Imajo pomenljiv naslov: no significant difference (<http://teleeducation.nb.ca/nosignificantdifference>).

Druga stran pa seveda trdi ravno nasprotno: med rezultati obeh oblik izobraževanja je bistvena razlika. Svoja prepričanja izražajo na spletnem naslovu: significant difference (<http://teleeducation.nb.ca/significantdifference/>). Tudi tu najdemo številne študije, nekatere govorijo v prid tradicionalnim, druge pa elektronskim oblikam izobraževanja. Ko so na primer med 70 Nobelovimi nagrajenci napravili anketo o tem, kakšen bo vpliv interneta na izobraževanje v naslednjih 20 letih, jih je kar 87% odgovorilo, da bo ta vpliv pozitiven, 91% pa, da bo internet v precejšnji meri izboljšal možnosti za izobraževanje.

Helena Pečko Mlekuš,
NUK

E-IZOBRAŽEVANJE DOŽIVETI IN IZPELJATI

Strokovna konferenca
Maribor, 4. november 2003

V dneh 3. in 4. novembra je v mariborskem hotelu Habakuk, v organizaciji Doba – evropskega poslovno izobraževalnega središča Maribor, potekala konferenca o izobraževanju na daljavo z naslovom "E-Izobraževanje doživeti in izpeljati". Program konference je dosegljiv na spletni strani: <http://www.doba.si/konferenca/program.me.htm>

Ker sem bil avtor članka udeleženec le konferenčnega dela in okrogle mize drugega dneva konference, se bom v svojem poročilu in razmišljanjih omejil le na te vsebine.

Poleg mariborskega župana g. Borisa Soviča ter predstavnikov prireditelja in organizatorja konference, je udeležence drugega dneva konference obiskal in nagovoril tudi minister dr. Pavle Gantar.

Po uvodnih besedah je bil na vrsti prvi uradni referat, ki ga je predstavila gostujoča predavateljica iz Open University Business School, Velika Britanija, g. Gilly Salmon. Naslov njenega referata je bil: Desert Island or Rainforest? Exploring e-learning land. V referatu so bili predstavljeni štirje scenariji kot pomoč pri iskanju možnosti za izvajanje izobraževanja na daljavo. Vsak od njih zajema več vidikov (izobraževanje, raziskave, tehnologija) pomembnih za izvajanje te oblike izobraževanja.

Uvodni del se je zaključil s podelitvijo diplom diplomantkam 1. generacije študija na daljavo preko interneta v Sloveniji, ki ga izvaja Doba. Omenjena organizacija poleg splošnih in andragoških programov, srednješolskih programov in jezikovnih tečajev izvaja tudi višješolski strokovni izobraževalni

program za Poslovne sekretarje ali Komerzialiste.

Referati v nadaljevanju so bili razdeljeni na pet vsebinskih sklopov:

- novi pedagoški pristopi v elzobraževanju,
- oblikovanje učinkovitih modelov elzobraževanja,
- primeri dobre prakse,
- tehnična in tehnološka podpora elzobraževanju (predstavljeni so bili nekateri domači proizvajalci programov, ki se uporabljajo kot pomoč pri izvajanju izobraževanja na daljavo),
- elzobraževanje v podjetjih.

Vsi referati so predstavljeni tudi v zborniku: E-Izobraževanje doživeti in izpeljati. – Maribor, 2003.

Zaradi krajšega obsega sestavka naj v nadaljevanju predstavim le nekaj lastnih razmišljanj, ki so se mi porodila ob poslušanju referatov, ne pa tudi njihove vsebine, ki je vsakomur dostopna v prej navedenem delu.

- predstavljenih je bilo več različnih domačih tehnoloških oblik podpore takemu izobraževanju, kar je vzpodbudno saj bodo bodoči izvajalci imeli večjo možnost izbire ustreznega orodja. Vzpodbudno je predvsem to, da se tudi domači proizvajalci zavedajo možnosti, ki se ponujajo na trgu. Doba za izvajanje svoje dejavnosti uporablja orodje tujega proizvajalca WebCT. (orodje ni prevedeno),
- o mestu knjižnic v procesu izobraževanja na daljavo ni bilo med referenti slišati nobenega mnenja, čeprav knjižnice z možnostjo elektronskega dostopa do gradiva lahko zadostimo enemu temeljnih pogojev takega načina izobraževanja,
- zastavlja se mi vprašanje o smislu oz. nesmislu uporabe enotnega orodja v primeru, ko bodo knjižnice vstopile v ta krog - ali je možno glede na uporabnike različnih vrst knjižnic

DELO Z ZPORABNIKI V KNJIŽNICI 21. STOLETJA

Mednarodno izobraževalni seminar
BnF in Bpi
Pariz, 13. - 24. oktober 2003

Seminar sta organizirali knjižnici Bibliothèque nationale de France in Bibliothèque publique d'information (francoska Nacionalna knjižnica in knjižnica Pompidoujevega centra v Parizu) oziroma njuna centra za mednarodno sodelovanje in službi za delo z uporabniki. Udeležila sem se ga po odobreni prijavi na vabilo francosko govorečim bibliotekarjem, ki ga je slovenskim knjižnicam posredoval Francoski inštitut Charles Nodier iz Ljubljane. Želela sem se seznaniti z novostmi in trendi na področju dela z uporabniki v dveh velikih in utečenih knjižničnih sistemih. Izobraževanje je bilo namenjeno manjšemu številu udeležencev: prišlo nas je 14, večinoma iz držav nekdanjega vzhodnega bloka in neevropskih držav, dva sva bila iz Slovenije. Knjižnici sta pripravili vsebinsko poln in intenziven program z željo, da bi se nam kar najbolje predstavili, razložili pristope do uporabnikov ter nam omogočili vpogled v konkretno delo z njimi. V ta namen so nas kasneje povabili kar k delu za knjižničnim pultom.

Francosko nacionalno knjižnico (BnF), katere najpomembnejše poslanstvo je posredovanje kulturne in narodne dediščine mlajšim rodovom, obišče dnevno okoli 3400 uporabnikov, večina seveda na novi lokaciji "Tolbiac" oziroma "Site François Mitterrand". 60 odstotkov je študentov višjega ali visokošolskega študija. Zgornja nadstropja čitalniških prostorov so namenjena vsem obiskovalcem, ki plačajo vstop z dnevnim ali letnim plačilom. Dokumenti, ki jih lahko pregledujejo, so v prostem pristopu oziroma so dostopni v digitalni obliki.

razviti orodje, ki bi zadostilo vsem njihovim specifičnim posebnostim, ali pa je bolje razviti več med seboj kompatibilnih orodij,

- veliko predvsem univerzitetnih knjižnic v tujini, že ponuja na svojih vstopnih spletnih straneh možnost za uporabo svojih storitev študentom na daljavo (predvsem za dostop do elektronskega gradiva preko pridobljenega gesla),
- ali smo slovenske visokošolske (in ostale) knjižnice pripravljene vstopiti v ta svet elzobraževanja, oz. ali smo mu sploh potrebne?

Referalni del konference in moje udeležbe se je zaključil z okroglo mizo, ki je sprejela nekaj sklepov in ugotovitev:

- ne le prosto kopirati tujih modelov elzobraževanja, pač pa jih ustrezno nadgrajevati z domačimi potrebami in izkušnjami,
- potrebe po elzobraževanju naraščajo, saj je vedno večje zanimanje za tovrstno študij. Tudi število udeležencev tega načina narašča iz leta v leto (po podatkih Doba),
- trenutno so v Sloveniji prisotne vse generacije (razvojne oblike) izobraževanja na daljavo (od dopisne do tehnološko najbolj podprte),
- število programov za pomoč izobraževanju na daljavo je glede na število prebivalcev še vedno nizko, čeprav je Slovenija vodilna na območju J in JV Evrope,
- velika prednost izobraževanja na daljavo pred klasičnimi oblikami je v večji usmerjenosti, ki omogoča bolj personaliziran pristop za posameznika,
- ni izdelanega nacionalnega programa izobraževanja na daljavo,
- ni urejenega stalnega vira financiranja te oblike izobraževanja.

Matjaž Eržen,
CTK

Dokumenti iz skladišč obiskovalcem tam niso na voljo. Spodnje čitalnice so namenjene izključno akreditiranim obiskovalcem, to so večinoma raziskovalci s potrjenim statusom ali pa bralci z utemeljenim razlogom svojega obiska. Ti lahko dobijo na vpogled vse dokumente. Tudi obiskovalci spodnjih prostorov plačajo letno, dnevno ali 15-dnevno članarino.

Zasnova knjižnice v Pompidoujevem centru (Bpi) je povsem drugačna. Zamišljena je bila kot nekakšen vzorčni, preskusni model, ki ni le uspešno zdržal do 25-letnice svojega obstoja, ampak je danes poleg svojega znamenitega demokratičnega značaja gotovo ena najbolj modernih in vrhunsko opremljenih evropskih knjižnic. Njeni postulati so enciklopedična, splošna, večinoma referenčna naravnost zbirk z vseh področij, ki pa morajo dosegati dovolj visoko raven (primerne za visokošolski študij), večjezičnost, multimedijškost (dokumenti v vseh oblikah) in najvažnejši princip: popolnoma prost dostop do gradiva za čitalniško izposajo. To pomeni: brez izkaznic, plačil članarine, brez skladišč. Edina ovira je omejeno število čitalniških mest: ko se knjižnica napolni, se njena vrata za nekaj časa zapro. Dnevno jo obiše skoraj 7000 ljudi, med njimi do 68 odstotkov študentov.

Francozi razumejo delo z uporabniki pravzaprav kot "delo za uporabnike", to pa kot kompleksno in usklajeno celoto najrazličnejših dejavnosti in nalog, ki zajemajo tako knjižnično ponudbo od izposoje, najrazličnejših storitev, kulturnih programov do elektronske "knjižnice na daljavo", kakor tudi organizacijo in delovanje odgovarjajočih služb, pri čemer je človeška, neposredna informacija bralcu res le delen, a – zanimivo – vse bolj občutno pomemben dejavnik.

Temeljna naravnost do dela z uporabniki se ne spreminja: dosledno

izhaja iz specifičnih poslanstev obeh knjižnic, vendar se oblike in načini nenehno preverjajo, vrednotijo in nato preoblikujejo na podlagi utečenih knjižničnih statistik, pa tudi na podlagi sistematičnih socioloških analiz profilov obiskovalcev, njihovega obnašanja, znanja in pričakovanj. Velik del povratne informacije predstavljajo tudi mnenja in opažanja knjižničarjev, ki si jih bolj ali manj formalno izmenjujejo in posredujejo naprej. Pomembno je poudariti načelo francoskih knjižničarjev, naj vsak bibliotekar, ne glede na svojo osnovno nalogo, del delovnega časa prebije v "izposoji", kjer se konkretno sreča z namenom svojega bibliotekarskega dela. Treba je reči, da sistem dveh polizmen, ki zavzemata 1/5 delovnega časa, brežhibno deluje v Bpi: izpolnjujejo ga vsi zaposleni knjižničarji, ne glede na siceršnje hierarhično funkcijo. A tudi v BnF poleg vseh dodatnih nalog izvajanje načela kar dobro uspeva: slaba polovica od 2800 zaposlenih izmensko redno dela z uporabniki.

Pomen knjižničarja informatorja se povečuje: tudi Francozi opozarjajo in opažajo, da se z razvojem računalniške tehnologije, elektronskimi bazami podatkov in digitaliziranimi gradivi uporabniki vse bolj – in ne manj – obračajo na knjižničarja, ki naj z dobro strokovno usposobljenostjo uporabniku pomaga, ga z razpoložljivim odnosom vzpodbuja h komunikaciji, ga spotoma izobražuje ali mu po potrebi predlaga knjižnico z zanj primernejšim in dostopnejšim gradivom. Mirno lahko pripomnim, da med svojimi obiski in opazovanjem dela nisem nikoli naletela na neprijaznega, mrkega ali celo "skrajno previdnost vzbujajočega" knjižničarja.

Druga splošna težava, ki smo jo potrdili vsi udeleženci, je problem zasedenosti čitalnic: znatno število obiskovalcev pogosto izbere knjižnico za študijski prostor, pri tem pa ne posega po knjižničnem fondu. Vloga knjižnice kot posrednice kulturne dediščine in

narodnega bogastva je tako nekoliko okrnjena. Težavo poskušajo reševati s povsem neomejujimi načini. To so kulturne prireditve, razstave (v nacionalni knjižnici smo si lahko mimogrede ogledali čudovito multimedijsko razstavo o Berliozu), kolokviji, okrogle mize, festivali, pa tudi akcije, kot so dnevi odprtih vrat, ki skušajo pritegniti v knjižnico kar najširšo aktivno populacijo, ki bi lahko s pridom posegala po najrazličnejših zbirkah.

Posebno poglavje so seveda uporabniki "knjižnice na daljavo". Knjižnici jim posvečata kar precej pozornosti in energije. Internetni domači strani obeh knjižnic sta okno v knjižnico, njene dejavnosti, njen katalog in drugo ponudbo. Če je Bpi razvila komunikativnejšo in bolj berljivo stran, se lahko BnF pohvali z razvijanjem že zelo uspešnega, obsežnega projekta numerične knjižnice Gallica. Gre za do zdaj približno 300.000 digitaliziranih del iz njenih zbirk, dostopnih prek domače internetne strani - seveda popolnoma brezplačno. Gallica dnevno beleži 400.000 obiskov...."Knjižnici na daljavo" pa sta tudi okno v svet, saj posredujeta uporabniku ne samo kataloge drugih knjižnic, marveč tudi lepo število internetnih strani, urejenih po temah in izbranih po visokih strokovnih, pravnih in tehničnih merilih. Kaj lahko si predstavljamo, da bo bodoče delo knjižničarja tudi izbor in urejanje odgovarjajočih tem, porazgubljenih v nepreglednem medmrežju.

Naj splošne vtise iz izobraževanja zaključim s pohvalo organizatorjem in vsem predavateljem, ki so z izčrpno velikodušnim posredovanjem znanja in izkušenj in nenazadnje z izjemno odprto prijaznostjo presegli vsa moja pričakovanja.

Kristina Košič Humar,
Slovanska knjižnica

SPLOŠNE KNJIŽNICE

20. november – DAN SLOVENSКИH SPLOŠNIH KNJIŽNIC

Slovenska mreža splošnih knjižnic šteje 60 knjižnic in ena izmed njih je tudi Knjižnica Mirana Jarca Novo mesto. Le- ta obsega naslednje oddelke: - Oddelek za mladino, Študijski oddelek, Oddelek za odrasle, Potujoča knjižnica, Posebne zbirke Boga Komelja, Domoznanski oddelek, Oddelek za oblikovanje in obdelavo knjižničnega gradiva, Oddelek za matično službo in 4 krajevne knjižnice: Škocjan, Šentjernej, Straža, Otočec ter izposojevališče v romskem naselju Žabjak-Brezje.

Splošne knjižnice imajo status kulturnih središč, vedno večji poudarek pa je na njihovi informacijski vlogi. Vse splošne knjižnice imajo dostop do interneta, v bodoče pa se bodo na tem področju vse bolj angažirale, saj knjižnice predstavljajo pomembno vstopno točko v e – Evropo.

Delavci knjižnice si prizadevamo, da bi bila splošna knjižnica prostor, ki je dostopen vsem ne glede na starost, narodno pripadnost, versko izpoved, izobrazbo,...skratka nudimo raznovrstno ponudbo informacij in storitev za različne ciljne skupine uporabnikov. Hitra in učinkovita dostopnost vsakršnih informacij imata vedno večji pomen in na tem področju države Evropske skupnosti priznavajo splošnim knjižnicam pomembno vlogo.

Naš praznik smo praznovali delavno in svečano; zato smo povabili v knjižnico nove člane. Skupaj z Založbo Mladinska knjiga iz Ljubljane smo

organizirali tudi lutkovno predstavo za najmlajše Kekec in Pehta v izvedbi Družinskega gledališča Kolenc iz Vač. Tokrat smo povabili otroke iz bolj oddaljenih krajev, saj imajo le-ti prav zaradi oddaljenosti manj možnosti za udeležbo na drugih naših prireditvah oz. dejavnostih (pravljичne ure, igralne ure s knjigo, družabne igre,...).

Ob tej priložnosti je v avli Oddelka za mladino postavljena razstava o

Čebelici, prvi slovenski zbirki za otroke, ki prav letos praznuje 50 let.

Razstavo je pripravila knjižničarka Barbara Gorše.

BRANJE spodbuja vsestranski duševni razvoj, tako intelektualni kot domišljjski in čustveni in kdor zna brati, so mu dostopni »vsi bralni zakladi«, vse človeške izkušnje, vse znanje človeštva. Znanje v knjigah je dostopno že najmlajšim otrokom. Še posebej pomembno je to za šolarje, saj je izobraževanje kljub sodobnim medijem še vedno zelo povezano s knjigami. Problem pa je, da mladi pogosto berejo samo tisto, kar je predpisano. Raje gledajo televizijo ali se ubadajo z računalniki. In tako, ko odrastejo, sicer znajo seštevati in množiti in so ekonomsko okretni, v globokem, osnovnem pomenu pa ostajajo domišljjsko revni, polpismeni. Morda se danes to ne zdi pomembno, a za prihodnost civilizacije bo usodno. Knjižničarji se tega zavedamo in poskušamo vzbuditi zanimanje za branje zdaj in danes, saj – kot pravi Pennac, užitek branja nikoli ni izgubljen za vedno in ga lahko s pravim pristopom obudimo celo pri najbolj zakrknjenih nebralcih.

"Prijateljice imam, katerih družba mi je nadvse draga, iz vseh dežel in vseh časov prihajajo, in čeprav jih je njihova učenost obsula s častmi, je vendarle tako lahko občevati z njimi, saj so mi zmeraj na voljo. Lahko jih sprejemem, ali pa se odpovem njihovi družbi, kakor mi je ravno všeč. Nikoli me ne nadlegujejo, vedno so pripravljene odgovoriti mi na vprašanja, ki jih postavljam. Ene mi

pripovedujejo o dogodkih preteklih dni, druge pa mi odkrivajo skrivnosti prirode. Nekatero me učijo, kako naj živim, druge zopet, kako naj umrem. Nekatero mi z vedrino odganjajo skrbi in spodbujajo duha kadar klone, druge pa krepijo moj um in mu modro svetujejo, kako naj ukazujem svojim željam in se postavim na lastne noge. Skratka odpirajo mi duri k vsem umetnostim in znanostim. In za povračilo ne zahtevajo nič drugega kakor nekaj prostora v kakem kotu mojega skromnega doma, kjer lahko mirno počivajo, kajti udobneje je uživati družbo teh prijateljic v tišini in miru kot sredi šumne množice." (Francesco Petrarca)

In ko našim potrebam več ne zadoščajo knjige, ki jih imamo doma, se odpravimo v knjižnico – pa naj bo to 20. november ali pa kak drug dan.

Slavka Kristan,
Knjižnica Mirana Jarca Novo mesto

»POTUJMO SKUPAJ«

V knjižnici se vsak dan srečujemo z gradivom, ki ga zaradi različnih razlogov izločimo iz zbirke in z gradivom, ki nam ga prijazno podarijo naši člani, pa za zbirko ni več uporabno. Ker si prizadevamo, da bi vsaka knjiga našla svojega bralca, organiziramo različne oblike posredovanja izločenega gradiva (ko so zaključeni vsi postopki, ki nam jih nalaga Pravilnik o izločanju in odpisu knjižničnega gradiva): nekajkrat na leto knjige podarjamo (Slovenski kulturni praznik, Dan knjige, Dan splošnih knjižnic), za simbolično ceno 100,00 sit pa jih v naši Bukvarni tudi prodajamo.

Vendarle pa so vse te akcije namenjene uporabnikom knjižnice, samo gradivo pa je dostopno le ob fizičnem obisku knjižnice v času njene odprtosti. Z novo obliko posredovanja izločenega gradiva želimo vzbuditi: promocijo branja in pospeševanje bralne kulture

predvsem pri odraslih ter doseči »neuporabnike« knjižnice in jih preko novega servisa privabiti tudi v knjižnico.

Ob vhod v enoto KOLODVOR na ljubljanski železniški postaji smo postavili police s knjigami in revijami, ki so na voljo potnikom 24 ur, torej tudi v času, ko je knjižnica zaprta. Knjige lahko ljudje obdržijo, posredujejo svojim bližnjim in tako z njimi delijo nove bralne izkušnje ali pa jih ob priložnosti preprosto vrnejo. Turistom na njihovem potepanju po Sloveniji ponujamo gradivo tudi v tujih jezikih.

Na nov servis opozarjajo plakati na železniški postaji, objave v medijih in na spletni strani knjižnice, vsaki knjigi je dodan letak (tudi v angleškem in nemškem jeziku) s podatki o servisu in Knjižnici Otona Župančiča. Servis smo predstavili širši javnosti 20. novembra, na Dan slovenskih splošnih knjižnic.

S potniki postane gradivo mobilno in praktično bi bilo, če bi ga potniki lahko vrnili na cilju svojega potovanja. Vse slovenske splošne knjižnice tako vabimo k sodelovanju in oblikovanju skupne mreže izposojevališč na železniški postaji.

Za več informacij: simona.resman@lj-oz.sik.si

Simona Resman,
Knjižnica Otona Župančiča

PREDSTAVLJAMO VAM

POVABILO K BRANJU REVIE ŠOLSKA KNJIŽNICA

Šolska knjižnica je revija, ki je v prvi vrsti namenjena šolskim knjižničarjem. Izide štirikrat letno in prinaša zanimive strokovne prispevke, ki so lahko uporabni tudi za ostale knjižničarje v drugih tipih knjižnic. Zato je prav, da na tem mestu napravimo kratek pregled vsebine 13. letnika revije, ki se je zaključil v letu 2003.

Prva številka

V prvi številki je objavljen prispevek doc. dr. Alenke Šauperl z naslovom O geslih in podobnih zadregah, ki poskuša rešiti terminološko zmedo na področju vsebinske obdelave. V njem si lahko razjasnimo posamezne izraze kot so: vsebinske oznake, geslo, indeksirni izrazi, ključna beseda, itd. O načinih pridobivanja gradiva piše Damjana Karlič, o izločanju in odpisovanju gradiva pa Natalija Mikuletič. O slikanici, kot najbolj razširjeni in priljubljeni literaturi za najmlajše, spregovori Lucija Ademoski, kjer dodaja tudi razvrstitev slikanic po zahtevnostnih stopnjah ter merila o kakovosti slikanic. Mag. Franceska Žumer predstavlja primer izvedbe dveh šolskih ur v prvem razredu po programu knjižničnih informacijskih znanj z medpredmetno povezavo okoljske vzgoje in slovenskega jezika. Ob uvedbi višjih strokovnih šol v nekaterih srednjih šolah so se tudi šolske knjižnice pripravile za delovanje v teh šolah. O tem piše Polona Lah Skerget. Bibliotekarko Tanjo Pogačar, ki je bila tudi pobudnica ustanovitve revije Šolska knjižnica, pa predstavi Lilijana Ozim.

Druga številka

Druga številka prinaša zanimiv prispevek Romane Fekonja o elektronskih virih v šolski knjižnici. Elektronsko knjigo predstavi avtorica Mateja Ločniškar-Fidler. O iskanju po vsebini v COBISS/OPAC-u piše Majda Steinbuch, o iskanju po podatkovnih zbirkah EIFELDirect pa Milena Bon. V nadaljevanju je Barbara Kovar predstavila spletno stran Mariborske knjižnice, Natalija Mikuletič pa primer izdelave zloženke kot najpogostejše oblike promocijskega gradiva. Sledi niz prispevkov, ki na primerih, opremljenih s teoretičnimi znanji, opisujejo delo v knjižnici osnovne šole. Še posebej sta zanimiva dva, ki predstavljata novosti na področju knjižnične dejavnosti v tretjem triletju devetletne osnovne šole in izbirni predmet informacijsko opismenjevanje. Zanimiv je tudi prispevek Knjižnica kot spodbuda za branje, ki opisuje sodelovanje s krajevno knjižnico.

Tretja številka

V tej številki so podana Navodila za izločanje in odpis knjižničnega gradiva in prevod IFLA/UNESCO-vih smernic za šolske knjižnice. Zdenka Verlič v raziskavi Spletni strani slovenskih šolskih knjižnic analizira le-te ter podaja tudi splošna navodila za njihovo izdelavo. Tudi v prispevku, ki je povzetek hrvaških avtoric, sledi nekaj napotkov za vsebinsko obdelavo spletnih strani. Dva prispevka opisujeta načrtovanje in izvajanje knjižničnih informacijskih znanj v devetletni osnovni šoli. O kvizu kot obliki dela pa piše Nataša Markič.

Četrta številka

V zadnji številki, ki je v času pisanja prispevka v tisku, sta izjemoma objavljena dva referata s posvetovanja ZBDS 2003, in sicer referat mag. Stanislava Bahorja z naslovom Prikaz stanja in problemi šolskih knjižnic, ki ga v zborniku posvetovanja ni, ter referat Majde Steinbuch Stalno strokovno spopolnjevanje šolskih knjižničarjev v

okviru razvoja šolstva in knjižničarstva. Sledi prispevek Majde Čelik Reševanje informacijskega problema ob primeru projektne naloge pri predmetu etika in družba. Katja Čekada predstavi primer izdelovanja spletne strani šolske knjižnice, kjer na pomoč priskočijo tudi učenci. Zanimiv je tudi članek Mirjam Francetič z naslovom Projekt osveščanje s pentjo, v katerem se učenci seznanjajo z aids-em ter na nevarnost širjenja bolezni opozarjajo občane. O postopnem uvajanju otrok v šolo in šolsko knjižnico govori prispevek Vrtec na obisku Zdenke Štruc. O pravilniku šolske knjižnice in vključevanju tovrstnih vsebin v knjižnična informacijska znanja od 1. do 3. razreda devetletne osnovne šole pa spregovorita Mojca Tomc Zupančič in Marta Koritnik. Že drugo leto zapored bosta priloga zadnji številki tudi koledar in kazalka s koledarčkom za prihodnje leto že z novo naslovnico.

Poleg omenjenih vsebin vsaka številka prinaša še vrsto zanimivih in aktualnih prispevkov. Naj omenimo le številne predstavitve ali ocene novih knjig in drugih multimedijskih gradiv, ki so opisani v rubriki S knjižnih polic in lahko knjižničarjem služijo tudi kot pomoč pri nabavi. Zanimive so tudi predstavitve šolskih knjižnic še zlasti novih ali prenovljenih. Tudi v Malem in velikem odmevu ne manjka prijetnega in zanimivega branja. Vsi strokovni prispevki so obdelani tudi v Cobiss-u.

Naročila revije sprejema: Maja Hribar Mlakar, ZRSŠ Založba, faks: 01/30 05 199 ali e-pošta: zalozba@zrss.si.

Natalija Mikuletič,
Srednja šola Sežana

BANKA KÄRTNER SPARKASSE KNJIŽNICAM PODARILA WIESERJEVO ENCIKLOPEDIJO EVROPSKEGA VZHODA

Na slovesni prireditvi, ki je bila 12. novembra 2003 na Ekonomski fakulteti v Ljubljani, je banka Kärntner Sparkasse šestim slovenskim ustanovam podarila Wieserjevo enciklopedijo evropskega Vzhoda. Enciklopedijo so prejeli Ekonomska fakulteta, Narodna in univerzitetna knjižnica, Inštitut za narodnostna vprašanja, Inštitut za novejšo zgodovino, knjižnica Urada predsednika vlade RS in Univerzitetna knjižnica v Mariboru. Enciklopedija obsega 20 knjig, ki povzemajo zgodovino, kulturo, politiko in življenje narodov in dežel južne in jugovzhodne Evrope. V projekt so poleg založbe Wieser vključeni še drugi založniki, strokovnjaki, profesorji, raziskovalci ter univerzitetne in državne institucije iz vse Evrope. Enciklopedija bo izhajala po dve knjigi na leto, in to v nemškem jeziku. Kärntner Sparkasse bo izbranim ustanovam podarila celotno zbirko. Dekan EF dr. Maks Tajnikar in eden od poslovodij podružnice banke v Sloveniji g. Josef Laussegger sta ob tej priložnosti podpisala tudi pogodbo o sodelovanju, predstavniki banke pa so napovedali, da bodo vsako leto znova organizirali podobno prireditev, na kateri bodo predstavnikom knjižnic predali naslednje, do takrat izdane knjige.

BORZA DELA

DELO IŠČE

Sem univerzitetna diplomirana bibliotekarka, ki sem dne 24.11.2003 opravila bibliotekarski strokovni izpit in sem pripravnica do 31.12.2003. Po tem datumu sem brez zaposlitve in iščem delo v knjižnici kjerkoli v Sloveniji. Dosegljiva sem na tel. št. 051/344 455.

OPRAVIČILI

OPRAVIČILO

V članku Silve Novljan *Primeren učinek za vložena sredstva*, Knjižničarske novice 13 (2003)11, Priloga, str. 1-4 bi moralo biti na drugi strani v poglavju *Primerjalni kazalci* namesto *Izposoja gradiva na prebivalca* zapisano Izposoja gradiva na obiskovalca. Bralcem se opravičujem!

Silva Novljan

OPRAVIČILO

V novembrski številki Knjižničarskih novic 13(2003)11 se nam je pri Nagrajencih Kalanovega sklada pomotoma zapisala letnica 1999. Vsem nagrajencem, ki so Nagrade Kalanovega sklada prejeli za obdobje 2001- 2003, se iskreno opravičujemo.

Uredništvo

Srečno in uspešno 2004 !

Leto 2003 se počasi končuje in pred nami so božični in novoletni prazniki. Želimo vam, da bi jih prijetno preživeli in si nabrali novih moči za leto, ki prihaja.

Radi bi se zahvalili vsem, ki so nam v tem letu poslali prispevke v objavo in so s tem ustvarjali vaše in naše Knjižničarske novice. Hkrati vabimo tudi vse ostale knjižničarke in knjižničarje, da s svojimi prispevki v letu 2004 obogatijo Knjižničarske novice.

Vsem našim sodelavcem, naročnikom in bralcem želimo v novem letu veliko veselja in uspehov na osebnem in poklicnem področju, z željo, da bomo tudi v novem letu 2004 uspešno sodelovali !

Uredništvo

PRILOGE

1. V prvi prilogi objavljamo podatke o delovanju **slovenskih visokošolskih knjižnic za leto 2002**, ki ga je pripravila mag. Helena Pečko Mlekuš v Državni matični službi za knjižničarstvo NUK.
2. V drugi prilogi objavljamo načrtovane vsebinske sklope in prijavnico za **Kongres šolskih knjižničarjev Slovenije - "Šolske knjižnice včeraj, danes in jutri"**, ki bo potekal od 21. do 23. oktobra 2004 v Radencih.
3. V tretji prilogi objavljamo **naročilnico** za novo strokovno publikacijo **PRIROČNIK ZA UNIMARC - format za normativne podatke**.
4. V četrti prilogi objavljamo najavo mednarodnega posvetovanja **"Libraries in the Digital Age (LIDA) 2004"**, ki bo potekalo od 25. do 29. maja 2004 v Dubrovniku.

VISOKOŠOLSKE KNJIŽNICE V LETU 2002

1 Glavne značilnosti v dejavnosti visokošolskih knjižnic

Sodobna visokošolska knjižnica gre v smer digitalne knjižnice, pogosto jo v tej fazi, ko je del gradiva v tiskani, del pa v elektronski obliki in kjer se prepletata lastništvo in dostop, imenujemo hibridne. Tudi v slovenskih visokošolskih knjižnicah je tako. Vedno več je takšnih, ki svojim uporabnikom omogočajo dostop do elektronskih virov (elektronskih časopisov, podatkovnih zbirk, študijskega gradiva v elektronski obliki, elektronskih knjig, diplomskih nalog s celotnim besedilom) na daljavo.

V letu 2002 so si visokošolske knjižnice s konzorcijskimi nakupi zagotovile dostop do približno 7600 naslovov elektronskih časopisov. Med najpomembnejšimi ponudniki so bili: SpringerLink - 480 naslovov, ScienceDirect - 1200 naslovov, EBSCOhost (EIFL Direct) - 5350 naslovov, OCLC - Electronic Collections Online - 420 naslovov, Emerald Fulltext - 140 naslovov. Nekatere knjižnice so sodelovale tudi s ponudnikom Wiley InterScience in pridobile dostop do izvlečkov elektronskih člankov ter polnih besedil tistih časopisov, ki so jih imele naročene v tiskani obliki v letih 2000-2001.

Pri konzorcijskih nakupih se je ponovno pokazala potreba po nacionalnem konzorciju, ki bi koordiniral nabavo. V drugi polovici leta 2002 se je tako oblikoval konzorcij slovenskih knjižnic COSEC na državni ravni, finančna sredstva za organizacijske, tehnične in strokovne priprave pa je zagotovil Zavod za odprto družbo.

1.1 Glavni problemi

Nekateri problemi, s katerimi so se visokošolske knjižnice soočale v letu 2002, segajo že v pretekla leta. Med glavnimi je potrebno vsekakor omeniti dolgoletna prizadevanja za ureditev statusa visokošolskih knjižničarjev, ki tudi v letu 2002 niso obrodila sadov ter prenizka in nestabilna finančna sredstva za nakup gradiva, kar je bilo pereče že v letu 2001. Zaradi zmanjšanja sredstev je bilo ogroženo sklepanje konzorcijskih pogodb, prav tako je bil prizadet nakup knjig. Nekatere knjižnice so namreč sredstva za nabavo knjig namenile za nakup periodičnih publikacij.

Ker je situacija postajala vedno bolj kritična, so konec maja 2002 NUK in nekatere osrednje visokošolske knjižnice, na pobudo SAZU, s posebno izjavo opozorile slovensko javnost na nastalo situacijo in na škodo, ki jo lahko povzroči ter predlagale ustrezne rešitve.

Eden izmed problemov, ki ga je obravnaval tudi Knjižnični svet UL, so postale bibliografije raziskovalcev. Kljub pomanjkanju kadrov so visokošolske knjižnice od leta 1995 dalje v sistem COBISS vnesle več tisoč bibliografskih enot letno, za kar so prejele finančno nadomestilo od Ministrstva za šolstvo, znanost in šport (MŠZŠ). V letu 2001 pa je bilo plačevanje bibliografij ukinjeno. V decembru 2002 je pričela veljati nova tipologija dokumentov/del za vodenje bibliografij v sistemu COBISS. MŠZŠ je namreč pripravilo nove kriterije za zbiranje in urejanje kazalcev raziskovalne uspešnosti v Sloveniji. V skladu z njimi je predvideno, da MŠZŠ ne bo več financiralo vseh vnosov bibliografskih zapisov ampak le tiste, ki jih bodo v skladu z novo tipologijo izbrali za to pooblaščen informacijski centri. Obseg vnosov bibliografij, ki jih bo financiralo MŠZŠ, se bo tako predvidoma zmanjšal za približno dve tretjini.

2 Splošno o zbiranju in predstavitvi statističnih podatkov za leto 2002

Vprašalnik za poročilo o delu visokošolske knjižnice za leto 2002 se je nekoliko razlikoval od vprašalnikov v preteklih letih. Pri njegovi pripravi je Državna matična služba za knjižničarstvo upoštevala osnutek nove verzije mednarodnega standarda za knjižnično

statistiko ISO/DIS 2789: Information and documentation – International library statistics. V skladu z osnutkom standarda so bila vključena vprašanja o elektronskih virih, dostopnih na daljavo, naročenih naslovih serijskih publikacij v elektronski obliki, nekaterih elektronskih storitvah, želeli pa smo pridobiti tudi podatke o obsegu finančnih sredstev, ki so jih knjižnice namenile za nakup oziroma zagotavljanje dostopa do elektronskih virov.

V statističnih podatkih je zajeto delovanje 55 knjižnic v Sloveniji v letu 2002 in sicer: 39 knjižnic Univerze v Ljubljani, Centralne tehniške knjižnice Univerze v Ljubljani (CTK), 8 knjižnic Univerze v Mariboru in 6 knjižnic samostojnih visokošolskih zavodov. Podatke o svojem delu je prvič posredovala knjižnica Fakultete za humanistične študije, Koper, ki deluje kot samostojen visokošolski zavod. Knjižnica Inštituta za kriminologijo pri Pravni fakulteti, ki je doslej poročala kot visokošolska knjižnica, pa je od leta 2002 dalje vključena med specialne knjižnice.

2.1 Knjižnična zbirka

V letu 2001 je celotna knjižnična zbirka obsegala 4.224.485 enot; 89% ali 3.772.757 enot zbirke je predstavljalo knjižno gradivo, 11% ali 451.728 enot pa neknjižno gradivo. V primerjavi z letom 2001 se je obseg celotne zbirke povečal za 2% (od 4.151.409 enot na 4.224.485 enot). Poleg gradiva na fizičnih nosilcih so imele visokošolske knjižnice dostop do 970 naslovov elektronskih virov.

Celoten prirast zbirke je bil za 7% večji kot v letu 2001 (v letu 2001 je obsegal 118.375 enot, v letu 2002 pa 127.180 enot), prirast neknjižnega gradiva pa za 2% manjši (v letu 2001 je bil 11.738 enot, v letu 2002 pa 11.497 enot).

Število naročenih naslovov časnikov in časopisov v tiskani obliki se je povečalo za 4% glede na leto 2001 (od 13.116 naslovov v letu 2001 na 13.577 naslovov v letu 2002). Od skupno 17.701 naročenih naslovov serijskih publikacij v letu 2002 jih je 20% (3.575) takšnih, ki so bili hkrati dostopni tudi v elektronski obliki.

2.2 Uporabniki, obisk, izposoja

Število vpisanih članov v visokošolskih knjižnicah se je v primerjavi z letom 2001 povečalo za 10% (od 135.425 v letu 2001 na 148.788 v letu 2002), število študentov za 5% (od 86.517 v letu 2001 na 90.842 v letu 2002), število učiteljev in raziskovalcev za 6% (od 5.311 v letu 2001 na 5.656 v letu 2002), obisk knjižnic se je povečal za 5% (od 1.512.745 obiskov v letu 2001 na 1.589.071 obiskov v letu 2002), izposoja v knjižnicah in na dom pa se je zmanjšala za 4% (od 3.263.696 izposojenih enot v letu 2001 na 3.147.571 izposojenih enot v letu 2002).

21 knjižnic ali 30% vseh knjižnic še nima avtomatizirane izposoje.

Obseg medknjižnične izposoje – izposoje iz drugih knjižnic se je povečal za 3% (leta 2001 je bilo 26.847 izposojenih enot, leta 2002 pa 27.538) obseg posoje pa se je zmanjšal za 21% (leta 2001 je bilo v druge knjižnice posojenih 31.585 enot, leta 2002 pa 24.937 enot). Eden od vzrokov za padec obsega te storitve je nedvomno v tem, da, imajo uporabniki možnost dostopa do elektronskih časopisov oziroma člankov bodisi v knjižnici bodisi na svojih delovnih mestih.

2.3 Zaposleni

V letu 2001 je bilo v visokošolskih knjižnicah zaposlenih 367,4 delavcev, kar je 3% povečanje v primerjavi s predhodnim letom (355,7 zaposlenih). Razmerje med strokovnimi delavci (74%) in ostalimi zaposlenimi (26%) je enako kot v prejšnjih letih.

Število zaposlenih ne sledi rasti števila študentov, povečanemu obsegu storitev in novim nalogam, ki jih opravljajo visokošolske knjižnice (kot so na primer konzorcijski nakupi, uvajanje novih modulov za medknjižnično izposajo in nabavo, vnos bibliografij, izobraževanje uporabnikov). Še vedno je trinajst knjižnic takšnih, ki imajo zaposlena manj kot dva knjižnična delavca.

Od skupno 367,4 zaposlenih jih ima 262,93 ali 72% visoko izobrazbo (oziroma magisterij, doktorat).

2.4 Računalniška oprema

V letu 2002 se je, v primerjavi z letom 2001, število osebnih računalnikov, namenjenih uporabnikom, nekoliko povečalo. Tako je bil leta 2001 en osebni računalnik na razpolago 327 študentom, leta 2002 pa 318 študentom. V letu 2002 je bilo 10 knjižnic (18%) takšnih, ki niso imele nobenega računalnika z dostopom do interneta, ki bi bil na razpolago uporabnikom.

2.5 Novosti in posebnosti

CTK je razširila ponudbo elektronskih revij in nadgradila sistem za rezervacijo računalniških mest, uredila računalniško učilnico, razširila ponudbo tečajev za informacijsko opismenjevanje uporabnikov in organizirala 2. posvetovanje visokošolskih knjižnic, ki je bilo konec maja 2002 v prostorih Gospodarske zbornice.

Na spletnih straneh Centralne ekonomske knjižnice (CEK) imajo uporabniki dostop do študijskega gradiva, diplomskih in magistrskih del v vedno večjem obsegu.

Osrednja družboslovna knjižnica Jožeta Goričarja (ODKJG) omogoča dostop do magistrskih in specialističnih del FDV s celotnimi besedili ter do družboslovnih razprav.

Centralna medicinska knjižnica (CMK) je pri medknjižnični izposoji in posredovanju dokumentov pričela sodelovati s servisom Subito. Poleg tega so v knjižnici vzpostavili novo lokalno računalniško mrežo ter pripravili pilotni projekt portala knjižnice.

2.5.1 Prostorske pridobitve

Na Fakulteti za šport so razširili in posodobili prostore knjižnice in pridobili novo čitalnico s 45 čitalniškimi mesti.

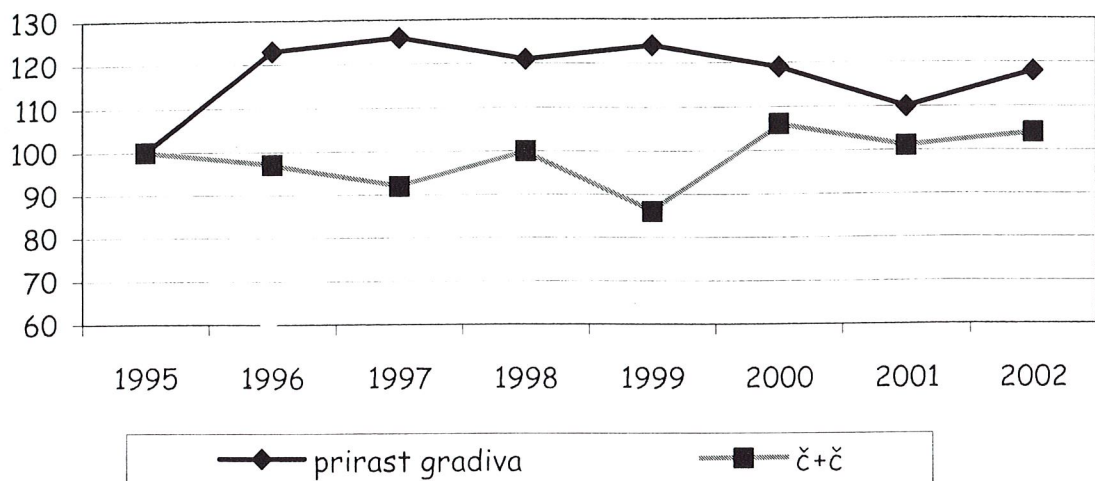
Osrednja humanistična knjižnica (OHK) - 3 knjižnice so se preselile v nove prostore v prizidku na Rimski cesti, 2 knjižnici pa sta bili prenovljeni.

Knjižnica na Fakulteti za podiplomski humanistični študij (ISH) se je preselila v nove prostore.

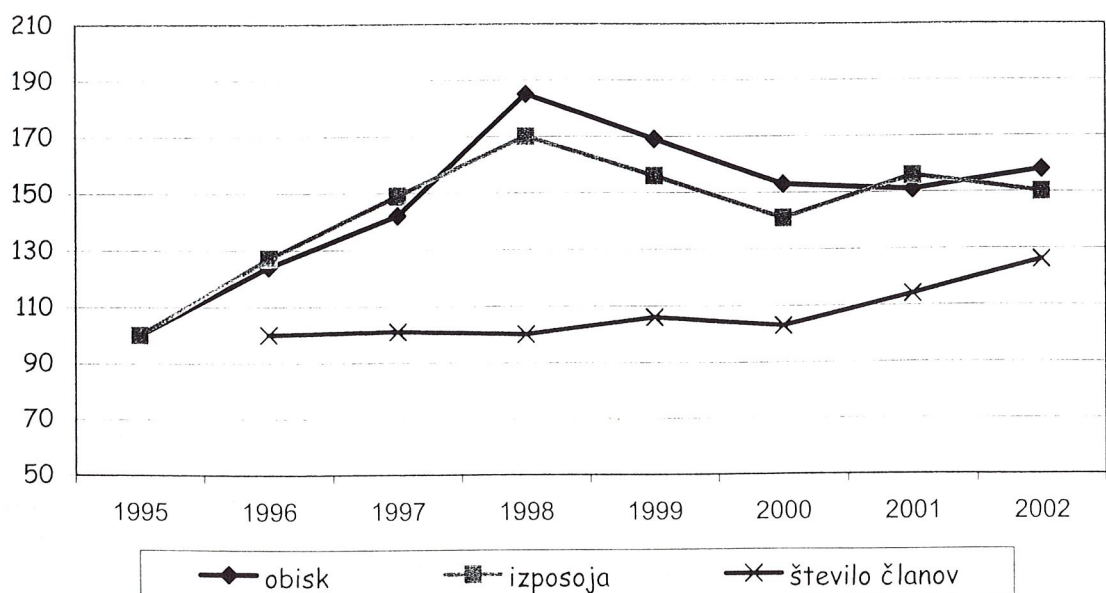
Pečko Mlekuš Helena

Priloga: slike 1-6

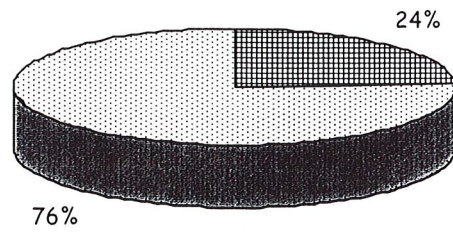
Slika 1: PRIRAST GRADIVA, NAROČENI NASLOVI ČASNIKOV IN ČASOPISOV

Slika 2: OBISK, IZPOSOJA, ŠTEVILO ČLANOV

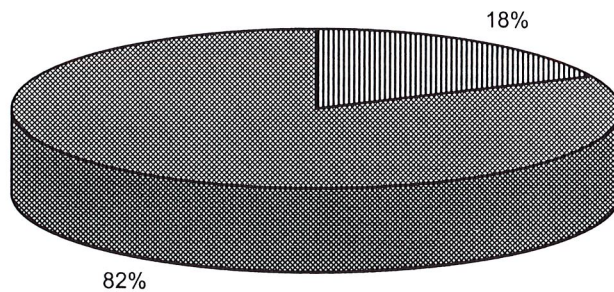
Slika 3: DELEŽ KNJIŽNIC Z MANJ KOT DVEMA ZAPOSLENIMA DELAVCEMA

manj kot 2 zaposlena

več kot 2 zaposlena

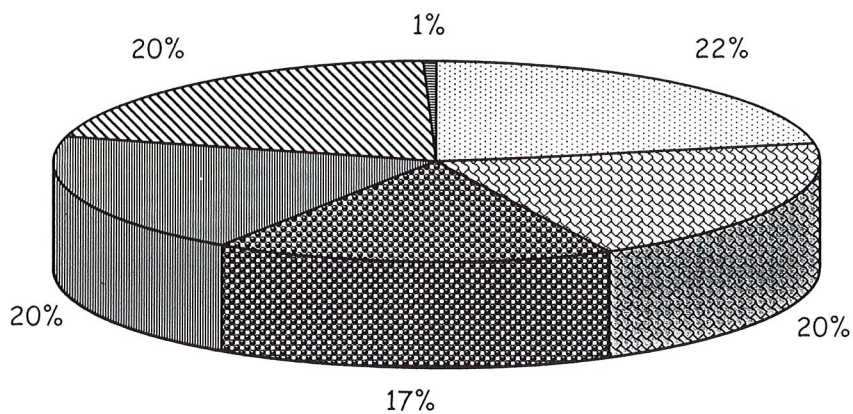
Slika 4: RAČUNALNIKI ZA UPORABNIKE

delež knjižnic brez računalnika za uporabnike

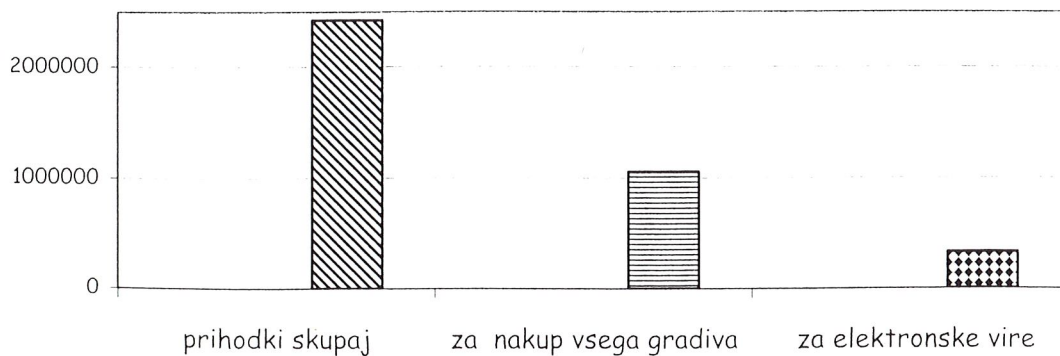
delež knjižnic z 1 ali več računalniki za uporabnike

Slika 5: UPORABA RAČUNALNIŠKE OPREME V KNJIŽNICI

opac
 medmrežje
 urejanje besedil
 elektronska pošta
 uporaba el.virov
 ostalo

Slika 6: SREDSTVA ZA DELOVANJE KNJIŽNIC
(v 1000 SIT)

ZVEZA BIBLIOTEKARSKIH DRUŠTEV SLOVENIJE
Sekcija za šolske knjižnice

KONGRES ŠOLSKIH KNJIŽNIČARJEV SLOVENIJE
»Šolske knjižnice včeraj, danes, jutri«
Kongresni center Radenci, 21. – 23. oktober 2004

V Sekciji za šolske knjižnice pri ZBDS smo konec leta 2002 pričeli razmišljati o organizaciji kongresa šolskih knjižničarjev, na katerem bi strokovni in širši javnosti predstavili delovanje šolskih knjižnic v Sloveniji, prevetrili dosedanje delo in se soočili z izzivi, ki se nam ponujajo v prihodnosti. Na sestanku 3. julija 2003 je bil imenovan programski odbor kongresa v sestavi: dr. Melita Ambrožič, mag. Stanislav Bahor, Milena Bon, dr. Primož Južnič, dr. Silva Novljan, Majda Steinbuch, mag. Ema Stružnik, dr. Vlasta Zabukovec in Nataša Kuštrin Tušek. Programski odbor se je prvič sestel na sestanku 19. novembra 2003 in na podlagi nekaterih izhodišč in smernic ter možnosti določil posamezne vsebinske sklope.

Program kongresa bo sestavljal uvodni plenarni del z vabljenimi referati, nato bo delo potekalo deloma v obliki predstavitev referatov, panelnih razprav, okroglih miz in delavnic. Zaključni del kongresa bo namenjen predstavitvi povzetkov vseh vsebinskih sklopov ter oblikovanju predlogov in sklepov kongresa. Pripravo in izvedbo posameznih vsebinskih sklopov koordinirajo člani programskega odbora, ki bodo poskušali pritegniti k sodelovanju kompetentne strokovnjake, šolske knjižničarje in knjižničarke, radi bi pa videli, da bi posamezne teme predstavili tudi drugi strokovni delavci v vzgoji in izobraževanju - učitelji, ravnatelji, svetovalni delavci, vzgojitelji... in tudi študenti. Tisti, ki bi želeli sodelovati v posameznem vsebinskem sklopu, se lahko za dodatne informacije obrnete na koordinatorje.

Načrtovani vsebinski sklopi kongresa z izhodišči, ki so jih pripravili posamezni koordinatorji:

1. Knjižnično gradivo in bralna kultura

Koordinator: dr. Silva Novljan

Nobenega dvoma ni, da so knjižnice povezane z razvitostjo pismenosti in bralne kulture, celo več. Teorija in rezultati raziskav opozarjajo, da pozitivno prispevajo k dvigu nivoja pismenosti in razvijanju bralne kulture. Pri tem so uspešne, če se imajo dovolj namenu primerne knjižnične gradiva. Njegovo količino in raznolikost naj bi opredeljevala kakovost, njegovo ponudbo pa obdelava, ureditev, predstavljanje, da bi uporabnik lahko izbral pravo za razrešitev svoje potrebe in da bi mu bil hkrati izziv, ki ponuja osebno in osebno rast.

Znano je tudi, da je razvijanje pismenosti odgovornost vsake šole, da vsi učitelji razvijajo tudi pismenost, še zlasti s poudarkom na posebnostih svojega predmeta. To mora upoštevati knjižnica in oblikovati knjižnično zbirko v skladu s predmetnikom šole in njegovimi cilji, v skladu s potencialnimi potrebami svojih uporabnikov. Predmet našega zanimanja je njena izbira knjižničnega gradiva, uspešnost in učinkovitost knjižnične zbirke za razvijanje pismenosti in bralne kulture.

Vabimo vas, da z nami delite svoje znanje in izkušnje na področju pridobivanja knjižničnega gradiva, da osvetlite temo z odgovori na katero izmed naslednjih vprašanj:

- Kdo usmerja knjižničarjevo pridobivanje knjižničnega gradiva za šolske knjižnice;
- Na kakšne ovire lahko naleti knjižničar pri pridobivanju knjižničnega gradiva za knjižnico in oblikovanju knjižnične zbirke (še posebej nagovorjeni knjižničarji)
- Kakšno gradivo naj bi pridobila oziroma imela knjižnica (še posebej nagovorjeni ravnatelj, učitelji, svetovalni delavci šole, ministrstva in svetovalnih institucij)
- Kaj ovira učiteljevo uporabo knjižničnega gradiva (še posebej nagovorjeni učitelji).
- Ali knjižnična zbirka vaše šole uspešno prispeva k razvoju bralne kulture (učinki) in kako.

2. Namesto združevanja: sodelovanje

Okrogla miza. Moderator: Silva Novljan

V slovenskem knjižničnem sistemu so, tako kot v večini drugih, šolske knjižnice samostojna vrsta knjižnic, ki je namenjena predvsem ali celo izključno potrebam udeležencev vzgojnoizobraževalnega procesa. V praksi pa srečujemo različne organizacijske oblike šolskih knjižnic, ne tako redko združeno šolsko in splošno knjižnico. Ker se najde taka praksa tudi pri nas in ker obstaja tudi v politiki težja za združitev manjših šolskih in splošnih knjižnic, vas vabimo, da na okrogli mizi poveste svoje mnenje, izkušnje, stališča in se pridružite vabljenim sogovornikom: predstavnikom ministrstev, občin, šolskih in splošnih knjižnic.

3. Šolska kultura in delovanje šolske knjižnice

Koordinatorici: dr. Vlasta Zabukovec, Majda Steinbuch

Šolska kultura je rezultat vizije in ciljev, ki si jih posamezniki v procesu prilagajanja in povezovanja postavijo in uresničujejo. Vrednotna usmerjenost omogoča posamezni enoti šole iskanje svojih lastnih načinov uresničevanja zastavljene vizije in ciljev. Ravnatelj, učitelji, *knjižničar*, svetovalni delavci, učenci in administrativna podpora enakovredno, v skladu s svojo vlogo, prispevajo k povezanemu in skladnemu delovanju šole.

Tako lahko knjižničarke/knjižničarji v šolski knjižnici poskrbite za pestro dogajanje oz. *izvajanje različnih dejavnosti*, predvsem za svoje uporabnike in skupaj z njimi. Zato v tem delu pričakujemo predvsem prispevke, ki bodo predstavili vse tisto, kar se dogaja v šolskih knjižnicah, poleg osnovnega dela, seveda. Sem lahko vključite prispevke o prireditvah, kot so obiski gostov, namenske prireditve ob določenih dogodkih – pravzaprav vse tisto, kar v vaših knjižnicah pripravljate.

Posebej pričakujemo primere dobre prakse na področju *bibliopedagoškega dela*. Želimo spoznati uspešne načine povezovanja med učitelji posameznih področij in knjižničarji, bodisi na razredni oz. predmetni stopnji.

V program bomo uvrstili tudi prispevke, ki bodo predstavili *izkušnje z vašimi uporabniki* – proučevanje njihovih informacijskih potreb, njihovo vključenost v delovanje knjižnice, zaznavanje knjižnice kot enote šole, njihova pričakovanja glede vloge knjižnice in podobno.

To je le nekaj izhodiščnih tem, ki vam jih ponujamo. Poleg tega pa bi radi posebej poudarili, da je *kakovost delovanja šolskih knjižnic* ključnega pomena za njeno promocijo in vizijo skladnega in v šolo integriranega razvoja. Zato bi radi spodbudili vse tiste, ki ste v vaših knjižnicah proučevali kakovost, predvsem v smislu uresničevanja zastavljene vizije in ciljev. Tudi tiste, ki ste na osnovi procesa notranje evalvacije postavili kriterije uspešnosti in načrtovali novo kakovost.

Pričakujemo, da boste predlagane teme predstavili tako knjižničarji kot učitelji, ravnatelji ali svetovalni delavci. Poleg *individualnih prispevkov* so zaželeni tudi tisti, ki so rezultat *timskega dela*.

4. Šolska knjižnica in njena umestitev v šolsko in knjižničarsko zakonodajo

Koordinatorici: Milena Bon, Nataša Kuštrin Tušek

Delovanje šolskih knjižnic urejata krovna Zakon o knjižničarstvu in Zakon o financiranju vzgoje in izobraževanja ter njima pripadajoči podzakonski predpisi, ki se vsak s svojega vidika dotikajo področja šolskega knjižničarstva. Kako lahko hitre spremembe zakonodaje in raznih pravilnikov (izobrazbeni pogoji, normativi, strokovni izpiti, napredovanja) vplivajo na delo šolskega knjižničarja in njegov status v delovnem okolju? Ali so nekatere spremembe dovolj premišljene in ali so sploh narejene analize, kako bodo vplivale na delo in kvaliteto dela šolskega knjižničarja in s tem posledično na delovanje šolske knjižnice?

Na to in še marsikaj bi radi dobili odgovor. Upamo, da nam bodo pri iskanju odgovora pomagali tudi odgovorni z ministrstev, seveda pa vas vabimo, da pri tem vsebinskem sklopu s svojimi izkušnjami sodelujete predvsem šolski knjižničarji.

5. Informatizacija šolskih knjižnic

Okrogla miza. Koordinator: dr. Primož Južnič

Informatizacija šolskih knjižnic se je z uvedbo projekta Šolnica (kasneje Računalnik v šolski knjižnici) pričela že daljnega leta 1990. Do leta 1995 je zajela že dobri 2/3 šolskih knjižnic, po zadnjih podatkih je popolnoma ali v postopku informatizacije čez 95% šolskih knjižnic. Kljub skoraj 100% popolnoma ali delno informatiziranih šolskih knjižnic razvoj na tem področju zaostaja za potrebami, ki jih imajo tako šolski knjižničarji kot uporabniki šolskih knjižnic. Posebej se zatika pri načrtnem posodabljanju knjižničnega informacijskega sistema v šolskih knjižnicah (tako s programskega kot strojnega in komunikacijskega vidika) kot pri načrtnem vključevanju šolskih knjižnic v sistem COBISS. V zadnji treh letih je bilo pripravljene veliko delovnega gradiva in strokovnih mnenj o nadaljni strategiji informatizacije šolskih knjižnic. Mogoče bomo na okrogli mizi, na katero bomo povabili kompetentne sogovornike dobili odgovor, kako naprej.

Vsi prispevki bodo recenzirani in objavljeni v zborniku kongresa. Urednica zbornika je dr. Melita Ambrožič, koordinator recenzentskega postopka pa mag. Stanislav Bahor.

Programski odbor vabi, da se v čimvečjem številu s svojimi prispevki aktivno vključite v pripravo kongresa. Da bomo lahko pravočasno izpeljali vse dejavnosti, vas vljudno prosimo, da upoštevate datume prijave in oddaje referata.

Prijavo referata (prijavnica je v prilogi) je treba poslati na naslov predsednice Sekcije za šolske knjižnice pri ZBDS **najkasneje do 28.2.2004**. Naslov: Nataša Kuštrin Tušek, Šolski center Nova Gorica, Delpinova 9, 5000 Nova Gorica, e-mail natasa.tusek@guest.arnes.si.

Celotna besedila vaših prispevkov pričakujemo najkasneje do 30.4.2004 na isti naslov. Podrobnejša navodila boste avtorji prejeli po prijavi referata. Prijavnica in ostala besedila bodo objavljena tudi na spletni strani ZBDS.

Elektronski naslovi članov programskega odbora:

- dr. Melita Ambrožič: melita.ambrozic@nuk.uni-lj.si
- mag. Stanislav Bahor: stanislav.bahor@nuk.uni-lj.si
- Milena Bon: milena.bon@guest.arnes.si
- dr. Primož Južnič: primož.južnič@vf.uni-lj.si
- dr. Silva Novljan: silva.novljan@nuk.uni-lj.si
- Majda Steinbuch: majda.steinbuch@zrss.si
- mag. Ema Stružnik: ema.struznik@guest.arnes.si
- dr. Vlasta Zabukovec: vlasta.zabukovec@ff.uni-lj.si
- Nataša Kuštrin Tušek: natasa.tusek@guest.arnes.si

za programski odbor kongresa
predsednica Sekcije za šolske knjižnice pri ZBDS
Nataša Kuštrin Tušek

Kongres šolskih knjižničarjev Slovenije
»Šolske knjižnice včeraj, danes, jutri«
Kongresni center Radenci, 21. – 23. oktober 2004

Naslov

referata(delavnice) _____

Avtor: _____

Naslov delovne organizacije:

Tel., fax.:

E-mail:

Ključne besede:

Izvleček (do 200 besed):

Prijavnico pošljite najkasneje do **28.2.2004** na naslov:
Kuštrin Tušek Nataša (kongres šolskih knjižničarjev), Šolski center Nova Gorica,
Delpinova 9, 5000 Nova Gorica ali na elektronski naslov
natasa.tusek@guest.arnes.si

NARODNA IN UNIVERZITETNA KNJIŽNICA
Turjaška 1
1000 LJUBLJANA

N A R O Č I L N I C A

Ustanova: _____

Ulica: _____

Poštna številka: _____ Kraj: _____

Odgovorna oseba: _____ Davčna številka: _____

Naročamo _____ izvodov publikacije **PRIROČNIK ZA UNIMARC. Format za normativne podatke** / pripravila Mednarodna zveza bibliotekarskih združenj in ustanov; prevedli Zlata Dimec in Alenka Kanič. 2. predelana in razširjena izdaja. Ljubljana : Narodna in univerzitetna knjižnica, 2003. Po ceni 5.500 SIT.

Datum:

Podpis:

ANNOUNCEMENT AND CALL FOR PARTICIPATION

Annual Course and Conference:

LIBRARIES IN THE DIGITAL AGE (LIDA) 2004

Dubrovnik, Croatia

25-29 May, 2004

Inter-University Centre (<http://www.hr/iuc>)

Don Ivana Bulica 4, 20000 Dubrovnik, Croatia.

Course web site: <http://www.pedos.hr/lida>

Course email: lida@pedos.hr

The general aim of the annual conference and course Libraries in the Digital Age (LIDA), started in 2000, is to address the changing and challenging environment for libraries and information systems and services in the digital world, with an emphasis on examining contemporary problems, advances and solutions. Each year a different and 'hot' theme is addressed, divided in two parts; the first part covers research and development and the second part addresses advances in applications and practice. LIDA seeks to bring together researchers, practitioners, and developers in a forum for personal exchanges, discussions, and learning, made easier by being held in memorable locations.

Themes LIDA 2004

I. HUMAN INFORMATION BEHAVIOUR

Our theme for 2004 first of all covers research-based treatments of the ways in which people conceptualise their information needs, solve problems and seek answers to questions through information and how they use information, all in the context of digital libraries. Papers will cover a range of sub-topics, including the following, but not excluding other relevant contributions:

- information seeking in the environment of digital libraries
- users and use of digital libraries
- what do we know how do users go about the general processes of Selecting, Finding, Identifying and Obtaining materials and services in digital libraries?
- research dealing with use of features, access, outcomes, and usability
- barriers and obstacles to use, satisfaction, and success.

II. COMPETENCES FOR DIGITAL LIBRARIES

Secondly, the programme will focus on professional responses to human information behaviour, for which we are using the term 'competences'. This is the term used in the UK Library and Information Commission report 2020 Vision, which identified the three key elements for working in a digital environment as Connectivity, Content and Competences. Used in this way, Competences covers the whole range of relevant skills and learning strategies at core and specialist levels. The programme will approach competences from a number of perspectives, covering the skills required both by users and the information professionals who serve them. These will include:

- competences for research, scholarship, publishing and disseminating results in the digital context
- education for librarians and information professionals
- educating and training users
- information literacy for children, young people and older members of the community

- broader user concerns (with skills and know-how implications), such as: economics, copyright, freedom of expression, and ethics.

Types of contributions

Invited are the following types of contributions:

1. Papers: research studies and reports on advances that will be presented at the conference and included on the conference Web site. Papers of up to 4000 words in length should be submitted, following the American Psychological Association (APA) style, followed, among others, by the Journal of the American Society for Information Science and Technology (JASIST) and Information Processing & Management (IP&M).
2. Posters: short graphic presentations on research, studies, advances, examples, practices, or preliminary work that will be presented in a special poster session. An award will be given for Best student Poster. Proposals for posters should be submitted as a short, one or two- page paper.
3. Demonstrations: live examples of working projects, services, interfaces, commercial products, or developments-in-progress that will be presented during the conference in specialized facilities or presented in special demonstration sessions. Proposals for demonstration should provide short description and a URL address, if available.
4. Workshops: two to four-hour sessions that will be tutorial and educational in nature. Workshops will be presented before and after the main part of the conference and will require separate fees, to be shared with workshop organizers. Proposals for workshops should include a short description, with indication of level and potential audience.

Submissions should be in electronic form (as attachments to email). Please send submissions

for the First Theme to both: Professor Tefko Saracevic at tefko@scils.rutgers.edu and Professor Tatjana Aparac-Jelusic taparac@pedos.hr

for the Second Theme to both: Professor Paul Sturges at R.P.Sturges@lboro.ac.uk and Professor Tatjana Aparac-Jelusic taparac@pedos.hr

Full addresses are provided below. All submissions will be refereed.

Deadlines:

- For papers and workshops 10 December 2003. Acceptance information by 15 January 2004.
- For demonstrations and posters: 10 January 2004. Acceptance information by 1 February 2004.
- Final submission for all 15 March 2004.

Invitation to institutions

We are inviting libraries, information agencies, professional organizations, and service providers to consider participation at LIDA by providing a demonstration, workshop, or exhibit about their advances, or by presenting a paper or poster about their activities. Sponsorship of an event is also invited.

Institutions can benefit as well: We will provide course materials and virtual tutorials to participants so that they can communicate, instruct, and transfer topics of interest to their institution. Thus, we are organizing LIDA to reach a wider audience.

Course co-directors and Program chairs for part I:

Tatjana Aparac, Ph.D Department of Information Sciences Faculty of Education University of Osijek Lorenza Jaegera 9, 31000 Osijek, Croatia Tel.: +385 1 6120111/231 Fax: +385 1 6156879 Email: taparac@pedos.hr URL: <http://www.pedos.hr/katedre/nastava/taparac.htm>

Tefko Saracevic, Ph.D. School of Communication, Information and Library Studies,
Rutgers University 4 Huntington Street, New Brunswick, NJ 08903 U.S.A. Tel.:
(732)932-7500/ extension 8222 Fax: (732)932-2644 Email: tefko@scils.rutgers.edu
URL: <http://www.scils.rutgers.edu/~tefko>

Program Chair for Part II:

Professor Paul Sturges Department of Information Science Loughborough University
Leicestershire LE11 3TU, UK Tel +44 (0)1509 223069 Fax +44 (0)1509 223053
Email: R.P.Sturges@lboro.ac.uk

GENERAL CORRESPONDENCE AT THE ADDRESS OF Prof. TATJANA APARAC

Program Committee:

Nicholas Belkin, Professor, Rutgers University, USA
Christine Borgman, Professor - University of California - Los Angeles, USA
Damir Boras, Assistant Professor - Dept. of Information Sciences, University of Zagreb, Croatia
Michael Buckland, Professor - University of California - Berkeley, USA
Leo Budin, Professor - Faculty of Electronics and Engineering, University of Zagreb, Croatia
Rafael Capurro, Professor - University of Applied Sciences, Stuttgart, Germany
Marija Dalbello, Assistant Professor, Rutgers University, USA
Sanda Erdelez, Associate Professor - University of Missouri, USA
Robert Hayes, Professor Emeritus - University of California - Los Angeles, USA
Peter Ingwersen, Associate Professor - Royal School of LIS, Copenhagen, Denmark
Damir Kalpi?, Professor - Faculty of Electronics and Engineering, University of Zagreb, Croatia
Predrag Pale, M.Sc - Faculty of Electrical Engineering and Computing, University of Zagreb, Croatia
Kornelija Petr, M.Sc - Department of LIS, Faculty of Education, University of Osijek, Croatia
Jelka Petrak, PhD - Central Medical Library, University of Zagreb, Croatia
Josip Stipanov, PhD - National and University Library, Zagreb, Croatia
Jadranka Stojanovski, M.Sc - Institute "Rudjer Boskovic", Zagreb, Croatia
Paul Sturges, Professor - University of Loughborough,
Pertti Vakkari, Professor - University of Tampere, Finland
Radovan Vrana, M. Sc - Dept. of Information Sciences, University of Zagreb, Croatia
Mirna Willer, PhD - National and University Library, Zagreb, Croatia
Irene Wormell, Professor - School of Information and Library Studies, Gothenburg University, Sweden

Venues

The LIDA2004 will be held in Dubrovnik at the Inter-University Centre.

Dubrovnik, Croatia is among the unique cities in the world, recognized as one of the World Cultural Heritage sites by UNESCO. It is a walled city, preserved as it existed in medieval times. A beautiful natural location on the Adriatic Sea, a lavish architecture of squares, palaces, and churches, small, intriguing hill-hugging streets, pedestrian-only traffic within the walls, outings to the enchanting near-by islands - all these and more combine to make Dubrovnik one of the most popular destinations in Europe. For Croatia see <http://www.croatia.hr/> and for Dubrovnik <http://dubrovnik.laus.hr/>; travel information at <http://www.dubrovnik-online.com/>